

לקוטי תורה • פרשת שלח • מאמר 3

ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר...

”ועתה יגדל נא כוח אדני” (במדבר יד, יז)

לבושי הנשמה הם אורות מקיפים הנמשכים באמצעות המצוות, שמקיימים בראש ובראשונה כעבד המבצע את ציווי המלך. מכיוון שהמצוות מושרשות ברצון העליון, למעלה מחכמת התורה, כוחן — ”כוח אדני” — מגיע למטה ביותר ומרים אפילו את מי שנפלו בעקבות חטא המרגלים, כשם שכוחו של הזורק נושא אבן; אך רק ”ועתה”, בעולם המעשה והבחירה החופשית, הוא זמן התשובה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/3

הנקודה

לבושי הנשמה הם אורות מקיפים הנמשכים באמצעות המצוות, שמקיימים בראש ובראשונה כעבד המבצע את ציווי המלך. מכיוון שהמצוות מושרשות ברצון העליון, למעלה מחכמת התורה, כוחן — "כוח אדני" — מגיע למטה ביותר ומרים אפילו את מי שנפלו בעקבות חטא המרגלים, כשם שכוחו של הזורק נושא אבן; אך רק "ועתה", בעולם המעשה והבחירה החופשית, הוא זמן התשובה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

תחינתו של משה לאחר חטא המרגלים פותחת דיון בשאלה מדוע המעשה הוא העיקר וכיצד המצוות נעשות לבושי הנשמה. קודם ירידתה הנשמה, כמו המלאכים, "עומדת": אהבתה ויראתה קבועות בהתאם למה שהיא משיגה מן האור הממלא כל עלמין. בעולם הזה, שבו האור נסתר, האור הסובב כל עלמין שורה על הנשמה כמקיף, ונמשך רק באמצעות המעשה — "היום לעשותם"; בכוחו לשנות את טבע האדם ולאפשר לנשמה "ללכת" ממדרגה למדרגה. הברכות שלפני קריאת שמע מתארות זאת: ה' מרומם למעלה מן העולמות, ובכל זאת מלכותו, "אדון עוזנו", מקיפה את מחשבתו, דיבורו ומעשיו של האדם. מצווה היא תחילה ציווי המלך, ורק אחר כך המשכת אור; הבנת המצווה מוסיפה שמחה, שכן חכמת התורה היא לבוש לרצון העליון. אור מקיף זה הוא "כוח אדני", המרים את הדומם כשם שכוחו של הזורק נושא אבן. מכיוון שהוא מושרש למעלה מן התורה, הוא מגיע למטה יותר, אפילו לאחר חטא המרגלים, והופך את העבירה לשפע; אך רק "ועתה", כל עוד האדם יכול לבחור: "ועתה" פירושו תשובה.

מבנה

- 1 המעשה, לבושי הנשמה ו"עמידה"**
11
"היום לעשותם": חז"ל והזוהר מלמדים שהמעשה הוא העיקר ושהמצוות הן לבושי הנשמה, ולכן האדם צריך לחזור בגלגול עד שיקיים את כל תרי"ג המצוות. כיצד נעשים המעשים לבושים, ומדוע הנשמה זקוקה להם? קודם ירידתה הנשמה, כמו המלאכים — מיכאל באהבה וגבריאל ביראה — "עומדת" במדרגה אחת, ואהבתה ויראתה מוגבלות למה שהיא משיגה מן האור הממלא כל עלמין.
- 2 "הליכה": האור המקיף**
21
העולם הזה הוא עולם המעשה, שבו האדם יכול לשנות את טבעו ולהפוך חושך לאור. מכיוון שהאור הממלא כל עלמין נסתר כאן, האור הסובב כל עלמין שורה על הנשמה כמקיף: "אנכי", הנמשך דווקא באמצעות "היום לעשותם". הכוח לשנות את האדם מעבר למידתה של הנשמה עצמה נקרא "הליכה", והוא תלוי בקיום התורה והמצוות.
- 3 הברכות שלפני קריאת שמע**
31-4
"אם בחוקותי תלכו": הליכה היא האהבה "בכל מאודך", הבאה מהתבוננות בברכות שלפני קריאת שמע בכך שכל העולמות אינם אלא "מעשה", שנבראו מזיו בלבד, ואילו ה' הוא "המלך המרומם לבדו" ורק מלכותו מתפשטת בהם. לכן אומרים "רחם עלינו", שהרי האדם רחוק ממנו מאוד; ובכל זאת הוא "אדון עוזנו", ומלכותו מתקבלת כמקיף, שממנו נמשכים לנשמה שלושה מקיפים — במחשבה, בדיבור ובמעשה.

51	4 צור, מגן ומשגב: הלבושים של העולם הבא	שלושת התארים הם המקיפים שסביב מחשבתה, דיבורה ומעשיה של הנשמה, וסביב נפשה, רוחה ונשמתה, הקושרים אותה "בצרור החיים" בתוך אור אין סוף; וכך גם הצדקה היא ה"צדקה" שבאמצעותה "כבוד הוי' יאספך". מקיפים אלו הם לבושי הנשמה בעולם הבא, הנעשים על ידי המצוות, שהן עצמן במחשבה, בדיבור ובמעשה, וממשיכות את הקדושה העליונה הנבדלת.
61	5 תחילה המלך, ואחר כך "אשר קידשנו"	הברכה תחילה ממשיכה מלמעלה: "ברוך אתה מלך העולם", ורק אחר כך אומרת "אשר קידשנו במצוותיו", ומרוממת את הנשמה אל הקדושה העליונה. לכן לכל מצווה שני היבטים: קיום ציווי המלך והמשכת אור אין סוף והרצון העליון אל תוך המעשה.
8-71	6 עבודת עבד והתורה כלבוש	מצווה שנעשית רק כדי להמשיך אור דומה לקמיע, לתרופה או לעסקה; יש לקיימה כעבד המקיים את גזרת אדונו, גם בלי טעם, ואז האור נמשך מאיליו, ואילו בלי קבלת עול דבר אינו נמשך. השופר גם מטיל אימה וגם "מייפה" בתענוג, וידעת כוונת המצווה נועדה להוסיף לשמחתה. התורה, שמקורה בחכמה, היא לבוש למצוות, שהן הרצון העליון: היא מגדירה כיצד תשרה הנוכחות האלוהית — בסוכה, בתפילין ובקרבנות — ולכן היא מזוהה של הנשמה והאור הפנימי שבה, ואילו המצווה עצמה שורה מעל הנשמה כמקיף. כך גם באדם, ידיעת הכוונה היא לבוש לקבלת המצוות כעבד.
10-91	7 כוח אדני ו"אריך אפיים"	אדני היא מלכותו של ה' (אותיותיה הן "דינא", דין), ו"כוח אדני" הוא האור הסובב כל עלמין, הנמשך כאשר מקבלים את מלכותו בקיום המצוות. בדומה לכוח הנסתר הנושא אבן דוממת באוויר, הוא מרים ומקיף את כל העולמות והנבראים, שלפניו הם כדומם; אפילו המלאכים והנשמות נקראים "עפר". מכיוון שחטא המרגלים היה גדול כל כך, ביקש משה שכוח זה יגיע למטה מאוד: "אריך אפיים", פנים ארוכות — גילוי של קרבה ואהבה המתפשט למטה, הבא מן ה"דיבור" שלמעלה, שנעשה "אמירה" נסתרת למטה, כשם שדיבורו של מורה נעשה מחשבתו של התלמיד.
12-111	8 תורה, מצוות ושני גני עדן	לימוד התורה הופך את ה"דיבור" העליון ל"אמירה" תחתונה, והאדם ממשיך את זיו השכינה אל תוך גן עדן: התורה אל גן עדן העליון והמצוות אל התחתון. אף שהמצוות, שהן הרצון העליון, מושרשות למעלה מחכמת התורה, מה שלמעלה יכול לרדת למטה; לכן ביקש משה שכוח אדני, הנמשך באמצעות עבודת המצוות, יגיע אפילו מעבר לחטא המרגלים, כשם שכוח התורה והמצוות מגיע לעולם הזה גם עכשיו.
14-131	9 נושא עוון ועובר על פשע	הברכות "משיגות אותך" ומגיעות עד למקום שבו אתה נמצא, והמשכה גדולה זו "נושאת עוון" — מרימה אפילו את כובדו, כפי שהכוח מרים את האבן. פשע נעשה שפע, וזדונות נעשים כזכויות; כך התורה, שהיא "אמת", והצדקה מכפרות.
151	10 "ועתה": תשובה כל עוד אפשר לבחור	לימוד תורה, כשדברי ה' בפיו של האדם, ומצוות הנעשות מתוך קבלת מלכותו, ממשיכים את הכוח המרים את האבן שנפלה, אך רק "היום לעשותם" ולא מחר. "ועתה" פירושו תשובה, ההופכת חושך לאור, וזמנה עכשיו, כל עוד האדם נתון בבחירה חופשית. המאמר מסתיים ברשימת מקורות על הפסוק.

מו ש ג ים

לבושי הנשמה לבושי הנשמה	אור מקיף אור מקיף
האורות המקיפים הנעשים על ידי המצוות, שבהם מתלבשת הנשמה בעולם הבא; כשחסרה מצווה אחת, הלבוש חסר.	אור השורה על הנשמה מלמעלה, ולא נקלט בתוכה. מכיוון שמקורו באור הסובב כל עלמין, בכוחו לשנות את טבע האדם מעבר למה שהנשמה יכולה להשיג בכוחות עצמה.
עמידה והליכה עמידה והליכה	עבודת עבד עבודת עבד / קבלת עול
עמידה היא מדרגה קבועה, שבה האהבה והיראה מוגבלות להשגת הנשמה עצמה, כמו אצל המלאכים. הליכה היא מעבר ממדרגה למדרגה באמצעות האור המקיף הנמשך על ידי המצוות בעולם הזה.	קיום מצווה כציווי המלך, גם בלי טעם: קבלת עול. רק כך נמשך אור אין סוף; הבנת כוונת המצווה מוסיפה לשמחתה.

התורה כלבוש למצוות שלמה ולבוש לבחיי המצוות

התורה, שמקורה בחכמה, מגדירה כיצד הרצון העליון ישרה למטה. הנשמה קולטת אותה כמזון וכאור פנימי, ואילו המצווה, הרצון עצמו, נשארת מעל הנשמה כמקיף.

כוח אדניי כח אדני

האור הסובב כל עלמין, הנמשך באמצעות קבלת מלכותו של ה' בקיום המצוות. בדומה לכוח הנושא אבן שנזרקה, הוא מרים את מה שאינו יכול להתרומם בכוחות עצמו.

דיבור ואמירה דבור ואמירה

דיבור הוא גלוי ונשמע, ושייך לעולם הגילוי; אמירה היא בלב ובמחשבה. מה שהוא גילוי בדיבור של מדרגה עליונה נעשה הסתר במדרגה התחתונה, והשורש שממנו נוצרות המדרגות התחתונות.

ארך אפיים ארך אפים

ה"פנים" הן השפעת הניתן מתוך קרבה ואהבה; "ארך אפיים" הוא הארכת הגילוי הזה והתפשטותו למטה מאוד, עד שהוא מגיע גם למי שנפלו למקום נמוך ביותר.

"ועתה" פירוש תשובה אין ועתה אלא תשובה

התשובה הופכת חושך לאור, והיא שייכת ל"ועתה" – לזמן של "היום לעשותם" ושל בחירה חופשית, שבו האור הסובב כל עלמין שורה על האדם.

קטע 1 • 11

המעשה, לבושי הנשמה ו"עמידה"

1 ועתה יגדל נא^{1,2} כח אדני כאשר דברת לאמר ה' ארך אפים³ וגו'. הנה כתיב היום לעשותם⁴ ואמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] לא המדרש הוא העיקר⁵ אלא המעשה⁶ וגדול התלמוד שמביא⁷ לידי מעשה. "ועתה יגדל נא כוח אדוני, כאשר דיברת לאמור: ה' ארך אפים וגו'". והנה כתוב: "היום לעשותם", ואמרו חז"ל: "לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה", וכן: "גדול התלמוד שמביא לידי מעשה".

המאמר פותח בתפילתו של משה לאחר חטא המרגלים, שבה הוא מבקש ש"כוח אדוני" יגדל, ומזכיר את דברי ה' עצמו שהוא "ארך אפים". לפני שהאדמו"ר הזקן מסביר את הפסוק, הוא מציב נושא מרכזי: החשיבות המכרעת של מעשה בפועל, כפי שנלמד מן הפסוק "היום לעשותם" ומדברי חז"ל שהמעשה הוא העיקר ושהלימוד גדול מפני שהוא מביא לידי מעשה.

וגם בזהר הקדוש⁸ הפליא להגדיל בשבח המעשה דמצות אינון לבושין⁹ וכשחסר מצוה אחת¹⁰ הוי לבושא חסירא.

גם בזהר הקדוש מפליגים מאוד בשבח המעשה: המצוות הן לבושים, וכשחסרה מצוה אחת, הלבוש חסר.

הזוהר מתאר את המצוות כלבושים לנשמה. כל מצווה שאדם מקיים מוסיפה ללבוש הזה, ולכן אם חסרה אפילו מצווה אחת, הלבוש אינו שלם.

ולכן אדם צריך לבא בגלגול עד שיקיים כל התרי"ג מצות ולהיות כהן ולוי ג"כ כדי שיקיים המצות התלויות בהם.

לכן אדם צריך לבוא בגלגול עד שיקיים את כל תרי"ג המצוות, וגם להיות כהן ולוי כדי לקיים את המצוות התלויות בהם.

מאחר שכל אחת מתרי"ג המצוות תורמת ללבוש של הנשמה, נשמה שלא קיימה את כולן צריכה לשוב בגלגול נוסף כדי להשלים אותן. הדבר כולל גם לידה ככהן או כלוי, מפני שיש מצוות שרק הם יכולים לקיים.

ולהבין כל זה איך נעשו לבושין ממעשה המצות ומהו ענין לבוש זה ולמה צריכה הנשמה להיות לה לבוש¹¹ (ועמ"ש מזה בפ' חיי שרה ע"פ ואברהם זקן¹² ובמ"א).

ויש להבין את כל זה: כיצד מעשיית המצוות נעשים לבושים, מהו עניינו של לבוש זה, ומדוע הנשמה צריכה שיהיה לה לבוש (ועיינו במה שנכתב על כך בפרשת חיי שרה, על הפסוק "ואברהם זקן", ובמקומות נוספים).

האדמו"ר הזקן מציג את השאלות שהמאמר עתיד להשיב עליהן: כיצד מעשה גשמי נעשה לבוש לנשמה, מהו לבוש כזה, ומדוע הנשמה זקוקה לו בכלל. הוא מפנה את הקורא לדיון מקביל בתורה אור, חיי שרה, ולמקומות נוספים.

הנה נודע שירידת הנשמה בעולם הזה היא צורך עלייה¹³ כי הנשמה קודם בואה לעולם הזה היתה בבחינת עמידה וכמ"ש חי' אשר עמדתי¹⁴ לפניו.¹⁵ ונתתי לך מהלכים¹⁶ בין העומדים האלה.

והנה ידוע שירידת הנשמה לעולם הזה היא לצורך עלייה. לפני בואה לעולם הזה הייתה הנשמה בבחינת עמידה, ככתוב: "חי' אשר עמדתי לפניו". ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה."

ירידת הנשמה לגוף נועדה להעלות אותה למדרגה גבוהה מזו שהייתה בה קודם לכן. לפני ירידתה היא הייתה במצב של "עמידה", כפי שמתאר הנביא את העמידה לפני ה'; והפסוק בזכריה מבטיח "מהלכים" בין העומדים, כלומר בין המלאכים.

ועי' קיום המצות בעוה"ז נעשה לה בחינת הליכה ונתתי לך מהלכים וגוי' (וכמבואר מזה לעיל בפ' וישב בד"ה כה אמר¹⁷ ה' כו' ונתתי לך מהלכים כו').

על ידי קיום המצוות בעולם הזה מתאפשרת לה בחינת הליכה: "ונתתי לך מהלכים וגוי'" (וכפי שנתבאר על כך לעיל בפרשת וישב, במאמר המתחיל "כה אמר ה' וגוי' ונתתי לך מהלכים וגוי'").

רק באמצעות קיום מצוות בעולם הזה זוכה הנשמה ל"הליכה" — יכולת להתקדם ממדרגה למדרגה, במקום להישאר קבועה במקומה. הנושא מוסבר בהרחבה בתורה אור, וישב.

כי בחי' עמידה הוא בחי' ובכל נפשך¹⁸ שאהבה ויראה היא מוגבלת לפי שיעור השגת הנפש ודביקותה באלהים חיים.

כי בחינת עמידה היא הבחינה של "ובכל נפשך", שבה האהבה והיראה מוגבלות לפי מידת השגת הנשמה ולפי דבקותה באלוקים חיים.

"עמידה" מקבילה לאהבת ה' "בכל נפשך", המתפרשת כאן כאהבה המוגבלת ליכולת של הנשמה עצמה: היא אוהבת ויראה את ה' רק במידה שבה היא משיגה אותו ודבקה בו. זו אהבה אמיתית, אך מוגבלת, ולכן היא נשארת באותה מדרגה.

והענין כי הנה נודע שהמלאכים נקי' עומדים כמ"ש שרפים עומדים¹⁹ לפי שעומדים כל ימיהם במדרגה אחת מיכאל

והענין הוא, שהרי ידוע שהמלאכים נקראים "עומדים", ככתוב: "שרפים עומדים", מפני שכל ימיהם הם עומדים במדרגה אחת: מיכאל

המלאכים נקראים "עומדים" מפני שכל אחד מהם נשאר בקביעות במדרגה אחת. הפסוק "שרפים עומדים" הוא המקור הידוע לכך, ולכל מלאך אופן עבודה קבוע אחד, כפי שמתואר בחלק הבא.

באהבה גבריאל ביראה והאהבה והיראה היא לפי ערך השגתם אשר השגה זו היא באור א"ס ב"ה הממלא כולא עלמין דהיינו שממלא לכל עולם לפי מדרגתו ותכונתו.^{20, 21}

באהבה — מיכאל; ביראה — גבריאל. האהבה והיראה הן בהתאם למידת ההשגה שלהם, והשגה זו היא באור אין סוף, ברוך הוא, ממלא כל עלמין, כלומר, הוא ממלא כל עולם לפי מדרגתו ותכונתו.

מיכאל עובד מתוך אהבה וגבריאל מתוך יראה, וכל אחד עובד במידה התואמת את מה שהוא משיג. הדבר שהם משיגים הוא האור שממלא את כל העולמות, ונכנס בכל עולם במידה המתאימה למדרגתו. לכן גם עבודתם מדודה וקבועה.

קטע 2 • 21

”הליכה”: האור המקיף

2 וכך היא מעלת הנשמות קודם בואן לעולם הזה ולכך היא בבחי' עמידה שעומדת תמיד כל הימים במדרגה אחת כפי ערך מדרגתה ותכונתה בכל עולם לפי מה שהוא כך מקבל מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] לפי ערכו ותכונתו.

כך הוא מצב הנשמות קודם ביאתן לעולם הזה. לכן הן בבחינת עמידה: הן עומדות תמיד, במשך כל ימיהן, בדרגה אחת, בהתאם למידת דרגתן ולאופיין בכל עולם; כל עולם מקבל מממלא כל עלמין בהתאם למידתו ולאופיו.

לפני ירידתן לעולם הזה, הנשמות דומות למלאכים: כל אחת עומדת בדרגה קבועה בכל עולם. כל עולם מקבל מממלא כל עלמין בהתאם למידתו שלו, ודרגת הנשמה באותו עולם תואמת למה שהעולם מקבל.

מה שאין כן עוה"ז הוא עולם המעשה שיכול האדם לשנות את טבעו מרע לטוב ולהפוך את לבו מן הקצה אל הקצה ואתהפכא חשוכא לנהורא.

לא כך הוא בעולם הזה, שהוא עולם המעשה, שבו האדם יכול לשנות את טבעו מרע לטוב, להפוך את לבו מקצה לקצה, ולהפוך חושך לאור.

העולם הזה שונה. זהו עולם המעשה, שבו האדם יכול לשנות באמת את טבעו ולהפוך את לבו מקצה אחד להיפוכו, עד כדי הפיכת החושך לאור.

לפי שבעוה"ז שהעולם מעלים ומסתיר על אור ה' הממלא כל עלמין ואינו מתגלה כמו למעלה. מפני שבעולם הזה העולם מעלים ומסתיר על אור ה' הממלא כל עלמין, והוא אינו מתגלה כפי שהוא מתגלה למעלה,

השינוי אפשרי כאן מפני שבעולם הזה אור ממלא כל עלמין נסתר: העולם מעלים ומסתיר עליו, והוא אינו מתגלה כפי שהוא מתגלה בעולמות העליונים. המשפט נמשך בחלק הבא.

שורה אור א"ס ב"ה הסובב כל עלמין בבחי' מקיף מלמעלה על הנפש וכמ"ש אשר אנכי מצוך היום²² וגו'

שורה על הנפש מלמעלה אור אין סוף ברוך הוא, הסובב כל עלמין, בבחינת מקיף, כמו שנאמר: "אשר אנכי מצוך היום וגו'".

דווקא במקום שבו האור הפנימי נסתר, האור העליון הסובב כל עלמין שורה על הנפש מלמעלה כאור מקיף. הפסוק "אשר אנכי מצוך היום" רומז לכך.

שבחי' אנכי הוא בחי' סובב כל עלמין נמשך בבחינת היום לעשותם דוקא (וכמבואר במ"א באריכות ע"פ ואמרת אליהם²³ את קרבני לחמי כו')

כי בחינת "אנכי" היא בחינת סובב כל עלמין, הנמשכת דווקא בבחינת "היום לעשותם". וכמבואר באריכות במקום אחר על הפסוק "ואמרת אליהם את קרבני לחמי וגו'".

"אנכי", המילה שבה ה' פותח את ציווייו, מייצגת את האור הסובב כל עלמין, והוא נמשך דווקא באמצעות "היום לעשותם" — באמצעות העשייה בעולם הזה. דיון רחב יותר נמצא בלקוטי תורה, פינחס.

וגדול כח בחי' אור המקיף מבחי' סוכ"ע לשנות ולהפך טבע האדם ומהותו למעלה מכדי אשר תוכל הנפש שאת בהשגתה ודביקותה באלהים חיים מתחלת יצירתה בבחינת אור פנימי לבד.

גדול כוחו של האור המקיף, מבחינת סובב כל עלמין, לשנות ולהפוך את טבעו ומהותו של האדם, מעבר למה שהנפש יכולה לשאת בהשגתה ובדבקותה באלקים חיים מאז תחילת יצירתה, כאשר קיבלה רק אור פנימי.

לאור המקיף יש כוח לשנות את טבעו ואת מהותו של האדם. הוא פועל הרבה מעבר למה שהנפש יכולה להגיע אליו בכוחות עצמה, באמצעות האור הפנימי שקיבלה בעת יצירתה, המוגבל למה שהיא משיגה.

והנה בחי' הארה זו הבאה מבחינת אור מקיף וסוכ"ע נק' בשם הליכה שהולך ממדרגה למדרגה והמשכת בחי' אור מקיף זה תלוי בקיום התורה והמצוות.^{24, 25}

הארה זו, הבאה מבחינת אור מקיף וסובב כל עלמין, נקראת "הליכה", משום שהאדם הולך מדרגה לדרגה; והמשכת האור המקיף הזה תלויה בקיום התורה והמצוות.

הארה זו מן האור המקיף נקראת "הליכה", מפני שהיא מובילה את האדם מדרגה לדרגה. היא נמשכת רק באמצעות קיום התורה והמצוות.

קטע 3 • 31-4

הברכות שלפני קריאת שמע

3 וזהו אם בחקתי תלכו²⁶ שע"י חוקת התורה נעשה בחיי הליכה והיא אהבת ובכל מאודך²⁷ שבק"ש

[שבקריאת שמע] שאהבה

וזהו פירוש "אם בחוקתי תלכו": באמצעות חוקי התורה נוצרת בחינה של הליכה; זו אהבת "ובכל מאודך" שבקריאת שמע, שכן אהבה זו

הפסוק "אם בחוקתי תלכו" קושר בין "הליכה" לבין חוקי התורה, המצוות שמקיימים בלי טעם שכלי. הליכה זו היא האהבה "בכל מאודך" שבקריאת שמע — אהבה שמעבר למידה של האדם עצמו, בניגוד לאהבה המדודה "בכל נפשך" שתוארה לעיל.

זו בא ה מהתבוננות באור א"ס ב"ה הסוכ"ע בברכת ק"ש [קריאת שמע] שתיים לפני^{28,29} שהם לקיום הק"ש [הקריאת שמע] המאיר לארץ כו' ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית.

נובעת מהתבוננות באור אין סוף ברוך הוא, הסובב כל עלמין, בברכות קריאת שמע — שתי הברכות שלפניה, שנועדו לקיום קריאת שמע: "המאיר לארץ וכו'" ו"ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית".

אהבה בלתי מוגבלת זו נובעת מהתבוננות באור הסובב כל עלמין, כפי שמתואר בשתי הברכות שלפני קריאת שמע. הן מדברות על ה' "המאיר לארץ" ועל כך ש"בטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית".

כי כל העולמות והברואים אינן אלא בחי' מעשה ועשיה גשמיות מה רבו מעשיך³⁰ ה' כולם בחכמה עשית (ועמ"ש במ"א בפי' סוף מעשה במחשבה תחלה לעיל בד"ה בשעה שהקדימו³¹ ישראל נעשה לנשמע)

כי כל העולמות והנבראים אינם אלא בחינה של עבודה ועשייה גשמית: "מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית" (וראו מה שנכתב במקום אחר על פירוש "סוף מעשה במחשבה תחילה", לעיל, במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע");

כל עולם וכל נברא, רוחני ככל שיהיה, אינו אלא "מעשה" ועשייה גשמית ביחס לה', כפי שהפסוק מכנה את כולם "מעשיך". כאן מפנה המאמר לדיון ב"סוף מעשה במחשבה תחילה" בלקוטי תורה, במדבר.

וחידושם הוא התהוותם מאין ליש רק מהארה בעלמא ואינו דרך התלבשות והשתלשלות עילה ועלול כו' שהרי הוא ית' קדוש ומובדל והוא המלך המרומם לבדו מאז.

והתחדשותם היא התהוותם מאין ליש באמצעות הארה בלבד, ולא בדרך של התלבשות והשתלשלות של עילה ועלול וכו'; שהרי הוא יתברך קדוש ונבדל, והוא "המלך המרומם לבדו מאז".

הבריאה מאין ליש מתרחשת באמצעות הארה בלבד מאורו של ה', ולא באמצעות ירידתו של ה' לתוך העולמות שלב אחר שלב, בדרך של עילה ועלול. הוא נותר קדוש ונבדל, כפי שנאמר בברכת השחר: "המלך המרומם לבדו מאז".

פִּי שֶׁהוּא לִבְדּוֹ ית' הוּא מְרוֹמֵם וְנִעְלָה מִגְדָּר עֲלָמִין כִּמְאֵז קוֹדֵם בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁהִיא הוּא לִבְדּוֹ בְּלִי שׁוֹם שִׁינוֹי ח"ו [חס ושלום]

הַפִּירוּשׁ הוּא שֶׁהוּא לִבְדּוֹ יִתְבַּרְךְ מְרוֹמֵם וְנִעְלָה מִעֵבֶר לַגְּבוּלוֹת הָעוֹלָמוֹת, כִּפִּי שֶׁהִיא "מְאֹז", לִפְנֵי בְּרִיאַת הָעוֹלָם, כִּשְׁהוּא הִיא לִבְדּוֹ, בְּלִי שׁוֹם שִׁינוֹי, חַס וְשָׁלוֹם;

"מְרוֹמֵם מְאֹז" פִּירוּשׁוֹ שֶׁהִי הוּא כַּעַת כִּפִּי שֶׁהִיא "מְאֹז", לִפְנֵי בְּרִיאַת הָעוֹלָם: לִבְדּוֹ, מִעֵבֶר לַגְּבוּלוֹת הָעוֹלָמוֹת, וּבְרִיאַתָם לֹא שִׁינְתָה אוֹתוֹ.

וְהוּא הַמִּתְנַשֵּׂא מִיָּמוֹת עוֹלָם וְהַחֲיוֹת הַמִּתְפַּשֵּׁט לַתּוֹךְ עֲלָמִין הוּא רַק הַמֶּלֶךְ בְּלִבְדּוֹ שֶׁבִּשְׂבִיל שֶׁהוּא מֶלֶךְ כּוֹי כִּמְיֵשׁ מַלְכוּתָךְ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים כּוֹי.³²

וְהוּא "הַמִּתְנַשֵּׂא מִיָּמוֹת עוֹלָם"; וְאֵילּוֹ הַחֲיוֹת הַמִּתְפַּשֵּׁט לַתּוֹךְ הָעוֹלָמוֹת הֵיא רַק בַּחֲנִינָת "הַמֶּלֶךְ" לִבְדּוֹ, מִשׁוֹם שֶׁהוּא מֶלֶךְ וְכוֹי, כִּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "מַלְכוּתָךְ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים" וְכוֹי.

זֶהוּ גַם פִּירוּשׁ "הַמִּתְנַשֵּׂא מִיָּמוֹת עוֹלָם". מִה שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט בְּעוֹלָמוֹת כַּחֲיוֹת שֶׁלָּהֶם הוּא רַק בַּחֲנִינָת הִיּוֹתוֹ "מֶלֶךְ", וְהוּא נִמְשָׁךְ בָּהֶם רַק מִפְּנֵי שֶׁהוּא מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, כִּפִּי שֶׁהַפְּסוּק מְכַנֶּה זֹאת "מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים".

4 וְלִכְךָ אוֹמְרִים אַח"כַּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ כִּי מֵאַחֵר שֶׁהוּא ית' הַמִּתְנַשֵּׂא מִיָּמוֹת עוֹלָם וְאֵינוֹ בִּגְדָר עֲלָמִין כָּלֵל כִּי הוּא הַסּוֹכֵב כָּל עֲלָמִין כּוֹי

וְלִכֵּן אֵנוֹ אוֹמְרִים לְאַחֵר מִכֵּן: "בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ". שֶׁהִרִי מֵאַחֵר שֶׁהוּא ית' נִשָּׂא מִיָּמוֹת עוֹלָם וְאֵינוֹ בִּגְדָר הָעוֹלָמוֹת כָּלֵל, כִּי הוּא סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין וְכוֹי,

הַבְּרַכָּה מִמְּשִׁיכָה: "בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים רַחֵם עָלֵינוּ". לְאַחֵר שֶׁמִּתְבַּוְּנָנִים בְּכַךְ שֶׁהִי נִעְלָה לַחֲלוּטִין מִן הָעוֹלָמוֹת וְסוֹכֵב אוֹתָם, מִבְּיָנִים עַד כְּמֵה הָאָדָם רַחוּק מִמֶּנּוּ, כִּפִּי שֶׁנֶּאֱמַר בַּחֲלֵק הַבָּא.

הִרִי הַרְחַמְנוֹת גְּדוֹלָה מֵאֵד עַל הָאָדָם שֶׁנִּתְגַּשֵּׁם וְרַחוּק מֵאֵד מֵהִי בְּתַכְלִית וְאוֹמְרִים אֲדוֹן עוֹזְנוֹ הִגֵּם שְׂאִין אוֹר אִי"ס בִּי"ה נִתְפַּס וְנִקְלַט לַתּוֹךְ הַנֶּפֶשׁ לְהִיּוֹת תוֹכָה רְצוּף אַהֲבָה³³ בְּבִיטוּל

הִרִי שֶׁהַרְחַמְנוֹת עַל הָאָדָם גְּדוֹלָה מְאֹד, שֶׁהִרִי הוּא נִעְשֶׂה גִשְׁמִי וְרַחוּק מֵאֵד מֵהִי, בְּתַכְלִית. וְאֵנוֹ אוֹמְרִים: "אֲדוֹן עוֹזְנוֹ" — אֵף שְׂאוֹר אֵין סוּף בִּי"ה אֵינוֹ נִתְפַּס וְנִקְלַט בְּתוֹךְ הַנֶּפֶשׁ, כִּךְ שֶׁתּוֹכִיּוֹתָהּ תִּהְיֶה רְצוּפָה אַהֲבָה בְּבִיטוּל הַזֶּה,

הָאָדָם, שֶׁנִּעְשֶׂה גִשְׁמִי, רַחוּק בְּתַכְלִית מֵהִי כֹּזֶה, וְלִכֵּן הוּא זָקוּק בְּאֵמַת לְרַחֲמִים. וְאֵף עַל פִּי כֵן אֵנוֹ מוֹסִיפִים לְקַרֹּא לֵה' "אֲדוֹן עוֹזְנוֹ", אֵף שְׂאוֹר אֵין סוּף אֵינוֹ נִקְלַט בְּתוֹךְ הַנֶּפֶשׁ בְּאוֹפֶן שִׁמְלָא אוֹתָהּ מִכַּפְּנִים בְּאַהֲבָה וּבְבִיטוּל.

זֶה מִי"מ הִרִי הוּא אֲדוֹן עוֹזְנוֹ בַּח"י אֲדוֹן זֶה מַלְכוּתוֹ ית' וְכִמְיֵשׁ שׁוֹם תִּשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ³⁴ בַּחֲנִינָת מִקִּיף וְנִמְשָׁךְ מִזֶּה גִ' בַּח"י מִקִּיפִים לְהַנְשִׁמָּה בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוֹר וּמַעֲשֶׂה.

מִכָּל מְקוֹם, הִרִי הוּא "אֲדוֹן עוֹזְנוֹ": בַּחֲנִינָת "אֲדוֹן" הֵיא מַלְכוּתוֹ ית', וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שׁוֹם תִּשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ" — בַּחֲנִינָת אוֹר מִקִּיף, וּמִכָּאֵן נִמְשָׁכוֹת לְנִשְׁמָה שְׁלוֹשׁ בַּחֲנִינֹת שֶׁל אוֹרוֹת מִקִּיפִים, בְּמַחֲשָׁבָה, בְּדִיבּוֹר וּבְמַעֲשֶׂה.

אֵף שֶׁהָאוֹר אֵינוֹ נִקְלַט בְּפָנִים, הִי הוּא עֲדִיין "אֲדוֹן עוֹזְנוֹ": "אֲדוֹן" פִּירוּשׁוֹ מַלְכוּתוֹ, שְׂאוֹתָהּ מִקְבִּלִים עַל עֲצֻמּוֹ כְּכָתוּב "שׁוֹם תִּשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ", וְהִיא שׁוֹרָה עַל הַנֶּפֶשׁ כְּאוֹר מִקִּיף. מִמֶּנָּה נִמְשָׁכִים לְנֶפֶשׁ שְׁלוֹשָׁה אוֹרוֹת מִקִּיפִים: בְּמַחֲשָׁבָה, בְּדִיבּוֹר וּבְמַעֲשֶׂה.

צור, מגן ומשגב: הלבושים של העולם הבא

5 וזהו צור משגבנו מגן ישענו משגב בעדנו. כי צור הוא לשון מחסה כמ"ש צור עוזי מחסי³⁵

וזהו [פירוש] "צור משגבנו מגן ישענו משגב בעדנו". "צור" הוא לשון של מחסה, כמו שכתוב: "צור עוזי מחסי",

אדמו"ר הזקן ממשיך לפרש את הברכה שלפני קריאת שמע: אחרי "אדון עוזנו" באים "צור משגבנו מגן ישענו משגב בעדנו". כאן "צור" פירושו מחסה, מקום שאדם מוצא בו הגנה, כמו בפסוק "צור עוזי מחסי".

וכן מגן ומשגב והן הם מקיפים לשלשה בחי' מחשבה דבור ומעשה ונפש רוח ונשמה כנגד ג' בחי' בראתיו

וכך גם "מגן" ו"משגב". הם המקיפים לשלוש הבחינות של מחשבה, דיבור ומעשה, ושל נפש, רוח ונשמה, כנגד שלוש הבחינות של "בראתיו",

גם מגן ומשגב מקיפים ומגינים. שלושת אלה הם האורות המקיפים את שלושת לבושי הנפש — מחשבה, דיבור ומעשה — ואת שלוש מדרגותיה, נפש, רוח ונשמה, המקבילות לשלושת הפעלים שבישעיה: "בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו".

יצרתיו אף עשיתיו³⁶ שמקיפים את נפש רוח ונשמה מכל צד להתכלל באור א"ס ב"ה ממש להיות צרורה בצרור החיים³⁷ את ה' ממש.

יצרתיו, אף עשיתיו; הם מקיפים את הנפש, הרוח והנשמה מכל צד, [כדי שייכללו] באור אין סוף ברוך הוא ממש, ולהיות "צרורה בצרור החיים את ה'" ממש.

שלושת הפעלים שבישעיה מהדהדים את שמות העולמות בריאה, יצירה ועשיה. האורות המקיפים מקיפים את כל מדרגות הנפש מכל צד, כדי שתיכלל באור אין סוף עצמו, ותהיה "צרורה בצרור החיים" עם ה'.

וזהו והלך לפניך צדקך³⁸ כבוד ה' יאספך. פי' שעל ידי מצות הצדקה שתעשה תהיה נאסף ונקבץ בתוך בחי' כבוד ה' שיאסוף אותך לתוכו להתכלל באור ה' ממש

וזהו [פירוש] "והלך לפניך צדקך, כבוד הוי' יאספך". כלומר, באמצעות מצוות הצדקה שתעשה, תיאסף ותיקבץ לתוך בחינת "כבוד הוי'", שתאסוף אותך לתוכה, כדי שתיכלל באור ה' ממש.

גם את הבטחת ישעיה "והלך לפניך צדקך, כבוד הוי' יאספך" מפרשים כך. הצדקה שאדם נותן נעשית אור מקיף — "כבוד הוי'" — האוסף אותו לתוכו, כדי שייכלל באור ה'.

(שכל בחיי מקיף הוא המעלה למעלה וכמבואר במ"א בפי מקץ בד"ה המגביהי לשבת⁴⁰ כו' ע"ש), וזהו ענין לבושי הנשמה בעוה"ב [בעולם הבא] ולבוש זה נעשה ע"י המצות.

(כי כל בחינת מקיף היא המעלה למעלה, כפי שמבואר במקום אחר, בפרשת מקץ, בדיבור המתחיל "המגביהי לשבת" וכו'; עיין שם). וזהו ענין לבושי הנשמה בעולם הבא; ולבוש זה נעשה באמצעות המצות.

כל מקיף מעלה למעלה את מה שהוא מקיף, כפי שמסביר מאמר בתורה אור, פרשת מקץ. אלה הם "לבושי הנשמה בעולם הבא": אורות מקיפים שנוצרים באמצעות המצוות.

כי הנה המצות הם גם כן בג' בחי' מחשבה דבור מעשה⁴¹ כי יש מצות התלויות במחשבה לבד ובכונת הלב שאם כיון לכו יצא

שהרי גם המצוות מתחלקות לשלוש בחינות: מחשבה, דיבור ומעשה. יש מצוות התלויות במחשבה בלבד ובכונת הלב, כך שאם כיוון את לבו, יצא ידי חובתו,

כמו לבושי הנפש, גם המצוות עצמן מתחלקות למחשבה, דיבור ומעשה. יש מצוות התלויות לגמרי בכונת הלב, ומי שהתכוון קיים את המצווה.

ואם לאו לא יצא כלל ויש התלויות בדבור כו' והן הם בחי' מקיפין כמאמר אשר קדשנו במצותיו שע"י המצות נמשך בחי' קדש העליון ומובדל קדש מלה בגרמיה⁴² (ע' [עיין] זוהר אמור צ"ד ב'):^{43,44}

ואם לא כיוון, לא יצא כלל; ויש מצוות התלויות בדיבור וכו'. והן הן בחינת מקיפים, כמאמר "אשר קדשנו במצוותיו": באמצעות המצוות נמשכת בחינת הקדושה העליונה והמובדלת; "קדש מלה בגרמיה" (עיין זוהר, אמור, צד, ב.).

כלי הכוונה הזאת, מצווה כזאת לא התקיימה כלל; אחרות תלויות בדיבור, ואחרות במעשה. כולן בחינת מקיפים, כפי שנאמר בברכה "אשר קדשנו במצוותיו": באמצעותן נמשכת הקדושה העליונה, העומדת בפני עצמה, שכן כדברי זוהר, "קדש מלה בגרמיה" — קדושה היא "דבר העומד לעצמו".

קטע 5 • 61

תחילה המלך, ואחר כך "אשר קידשנו"

6 ב אך תחלה צריך להמשיך⁴⁵ מלמעלה למטה ברוך אתה מלך העולם בחינת אדון עוזנו, ועמ"ש מזה בפי שמיני בביאור ע"פ לויתן זה⁴⁶ סוף

2. אך תחילה יש להמשיך מלמעלה למטה: "ברוך אתה מלך העולם" — בחינת "אדון עוזנו". ראו מה שנכתב על כך בפרשת שמיני, בביאור על הפסוק "לויתן זה", בסופו.

נפתח כאן חלק שני. לפני שהמצוות יכולות להעלות את הנשמה, יש להמשיך תחילה מלמעלה: במילים שבכל ברכה, "ברוך אתה... מלך העולם", שהיא בחינת "אדון עוזנו" — מלכותו של ה'. אדמור"ר הזקן מפנה לביאור בלקוטי תורה, שמיני, על הפסוק "לויתן זה".

הדבור עפמ"ש [על פי מה שכתוב] ברכות וארא פ"ח [פרק ח'] ומהו לבושו של הקב"ה עוז⁴⁷ כו' ע"ש, ואח"כ אשר קדשנו במצותיו בבחי' המקיפין להעלות הנשמה ממטה למעלה לקדש העליון כי

של המאמר, על פי מה שנכתב במדרש רבה, וארא, פרק ח: "ומהו לבושו של הקדוש ברוך הוא? עוז וכו'"; עיינו שם. ואחר כך באות המילים "אשר קדשנו במצותיו", בבחינת המקיפים, כדי להעלות את הנשמה מלמטה למעלה אל הקדושה העליונה. כי

הביאור מסתמך על המדרש שלבושו של ה' הוא "עוז", וכך נוצר הקשר ל"אדון עוזנו". רק לאחר מכן באות המילים "אשר קדשנו במצותיו": המקיפים שמעלים את הנשמה מלמטה אל הקדושה העליונה.

הנה ב' בחי' יש במצות⁴⁸ בעשייתם. האחד שעל ידי עשייתם מקיים מצות המלך ע"ד ותגור אומר ויקם⁴⁹ כו'.

יש במצוות, בעת עשייתן, שתי בחינות. הראשונה היא שעל ידי עשייתן מקיימים את ציווי המלך, בדומה ל"ותגור אומר ויקם וכו'".

בכל מצווה יש שתי בחינות. הראשונה היא שעל ידי עשייתה מקיימים את ציווי המלך, בדומה לגזרה מלכותית שמתקיימת: "ותגור אומר ויקם".

והב' הוא להמשיך אור א"ס ב"ה ורצון העליון במצוה זו ששרשה ויסודתה בהררי קדש⁵⁰ העליון אשר קדשנו במצותיו.

והשנייה היא להמשיך אור אין סוף ברוך הוא ואת הרצון העליון אל המצווה הזאת, ששורשה ויסודה בהררי הקודש העליון, בבחינת "אשר קדשנו במצותיו".

הבחינה השנייה היא שהמצווה ממשיכה את אור אין סוף ואת הרצון העליון אל תוך המעשה, משום ששורשה של כל מצווה ב"הררי" הקדושה העליונה. זהו התוכן שמבטאות המילים "אשר קדשנו במצותיו".

קטע 6 • 71-8

עבודת עבד והתורה כלבוש

7 והנה תחלת עשיית המצות לא תהיה בשביל להמשיך אור א"ס ב"ה ורצון העליון ב"ה לבד

כעת, תחילת קיום המצוות לא צריכה להיות לשם המשכת אור אין סוף ברוך הוא והרצון העליון ברוך הוא בלבד,

כעת אדמו"ר הזקן מדרג בין שני ההיבטים. אדם לא צריך להתחיל לקיים מצוות רק כדי להמשיך את אור אין סוף ואת הרצון העליון, אף שזו אכן תוצאה של המצוות.

שהרי זהו רק כמו שעושה בדרך סגולה או רפואה ע"ד משל או משא ומתן כדי להרויח שאין זו עבודה שהרי הדבר דומה רק למי שפועל באמצעות סגולה או תרופה, למשל, או עוסק במסחר כדי להרויח — ואין זו עבודה;

קיום מצווה רק לשם התוצאה שלה דומה לשימוש בסגולה או בתרופה, או לעיסוק במסחר לשם רווח. אין זו עבודת ה'.

ותחת אשר לא עבדת כתיב⁵¹ שהמצוות צריכים להיות דרך עבודת עבד שמקיים גזירת רבו וציווי אף גם בלי טעם ודעת ושום תשים עליך מלך⁵² כו'.

ועל כך נאמר: "תחת אשר לא עבדת"; שכן המצוות צריכות להיעשות כעבודתו של עבד, המקיים את גזירת אדונו ואת ציווי גם בלי טעם והבנה. וכן נאמר: "שום תשים עליך מלך" וכו'.

התורה מוכיחה את מי ש"לא עבד": יש לקיים מצוות כעבד הממלא את ציווי אדונו, גם בלי לדעת את טעמו. זו משמעות הציווי "שום תשים עליך מלך" — לקבל את ה' כמלך.

ועל ידי זה נמשך ממילא אור א"ס ב"ה. משא"כ בלא קבלת עול מלכותו ית' אינו ממשיך כלום⁵³

ובדרך זו אור אין סוף ברוך הוא נמשך מאליו. לעומת זאת, בלי קבלת עול מלכותו יתברך, אין ממשיכים דבר,

כאשר המצוות נעשות בדרך זו, אור אין סוף נמשך מאליו. בלי לקבל את עול מלכותו של ה', המצווה אינה ממשיכה דבר כלל.

כי הוא המרומם לבדו המתנשא מימות עולם רק המלך כנ"ל (ועמ"ש מזה בפ' מקץ בד"ה כי עמך מקור חיים^{54, 55} גם במ"א בביאור ע"פ וכל העם רואים^{56, 57} כו')

מפני שהוא לבדו "מרומם" ו"מתנשא מימות עולם", ורק בתור מלך הוא קשור לעולמות, כפי שנתבאר לעיל. (וראו מה שנכתב על כך בפרשת מקץ, במאמר המתחיל "כי עמך מקור חיים", וכן במקום אחר, בביאור על הפסוק "וכל העם רואים" וכו',

הטעם הוא שה' מצד עצמו "מרומם" לבדו, למעלה מן העולמות, ורק כמלך הוא קשור אליהם, כפי שהוסבר לעיל. הסוגריים מפנים למאמרים בתורה אור, בפרשיות מקץ ויתרו.

ואת קול השופר נת' [נתבאר] שלכך נתנה התורה בקול שופר שהוא מטיל חרדה לפי שקבלת עול מצות צ"ל בבחי' עבודת עבד כו' ועכ"ז [ועם כל זה] שופר ג"כ ע"ש [על שם] שפרו מעשיכם שהוא הממשיך תענוג להיות שמחה של מצוה).

ובמאמר "ואת קול השופר" נתבאר שמטעם זה ניתנה התורה בקול שופר, המטיל חרדה, שכן קבלת עול המצוות צריכה להיות בבחינת עבודתו של עבד וכו'. ואף על פי כן, השופר נקרא כך גם על שם "שפרו מעשיכם", שכן הוא הממשיך תענוג, כדי שתהיה שמחה של מצווה).

התורה ניתנה בקול שופר המטיל חרדה, מפני שיש לקבל את עול המצוות כעבד. עם זאת, "שופר" רומז גם ל"שפרו מעשיכם", כלומר, שפרו את מעשיכם: השופר גם ממשיך תענוג, כדי שהמצוות ייעשו בשמחה.

וכוונת המצוה הוא כדי להגדיל שמחה של מצוה שתהיה יותר מרב כל שכל ההשגות שהשיגו גדולי הצדיקים⁵⁸ היה רק בעבור שמחת המצוה.

וכוונת המצוה היא להגדיל את שמחת המצוה, כך שתהיה גדולה יותר מ"רוב כל"; שכן כל ההשגות שהשיגו הצדיקים הגדולים היו רק בזכות שמחת המצוה.

הכרת הכוונה הפנימית של המצוה נועדה להגדיל את השמחה שבה, למעלה משמחת "רוב כל". כל מה שהשיגו הצדיקים הגדולים בא בזכות שמחה זו; לפי הערת קה"ת, הכוונה לארז"ל.

כי הנה כתיב עוטה אור כשלמה⁵⁹ שההארת אור התורה היא רק בחי' שלמה ולבוש לבחי' המצות דאורייתא מחכמה נפקת שבה מלוכש רצון העליון ב"ה שרש המצות

שהרי נאמר: "עוטה אור כשלמה": הארת אור התורה היא רק בבחינת שלמה ולבוש לבחינת המצוות, שכן "אורייתא מחכמה נפקת" — התורה יוצאת מחכמה, שבה מלוכש הרצון העליון ברוך הוא, שורש המצוות;

ההבנה היא רק אמצעי לשמחה, מפני שהתורה, "לבוש" האור של ה', היא לבוש למצוות. התורה נובעת מחכמה, ובה מלוכש הרצון העליון, שהוא שורש המצוות.

שהרי גם התורה אשר לפנינו הן כנגלה והן בנסתר היא מדברת בענייני המצות שהיא דרך ביאור ופירוש של כל המצות, ועמ"ש בד"ה ראיתי

שהרי גם התורה שלפנינו, הן בממד הנגלה והן בממד הנסתר, עוסקת בענייני המצוות, בדרך של ביאור והסבר של כל המצוות; ועיינו במה שנכתב במאמר הפותח במילים "ראיתי,

אכן, התורה שלפנינו, הן הנגלה והן הנסתר, עוסקת במצוות: היא מסבירה אותן. הכוונה למאמר בלקוטי תורה, בהעלותך, על חזון מנורת הזהב של זכריה.

והנה מנורת זהב^{60,61} כמו כל מסכת סוכה שהיא פירוש למצות סוכה איך תהיה הסוכה וכן זבחים ומנחות כו'

והנה מנורת זהב"; כך גם כל מסכת סוכה, המסבירה את מצוות הסוכה ואת אופן עשייתה; וכן מסכתות זבחים ומנחות וכו';

לדוגמה, כל מסכת סוכה מסבירה כיצד לעשות את הסוכה, ומסכתות זבחים ומנחות מסבירות את דיני קרבנות הבהמה והמנחות.

וכיוצא בזה הוא בנסתר, אלא שהמצוות עצמן הם רצונו ית' להיות המשכת אור א"ס ב"ה למטה בתרי"ג מצות דאורייתא^{62,63} וז' מצות דרבנן^{64,65}

וכך גם בממד הנסתר. אלא שהמצוות עצמן הן רצונו ית', שיהיה אור אין סוף ברוך הוא נמשך למטה באמצעות תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן,

גם החלק הנסתר של התורה מסביר את המצוות. עם זאת, המצוות עצמן הן רצונו של ה' שאור אין סוף יימשך למטה באמצעות תרי"ג מצוות התורה ושבע המצוות שתיקנו חכמים.

שהם תר"ך עמודי אור⁶⁶ כמו עמוד המחבר מעלה ומטה שהוא רצונו ית' להיות לו דירה בתחתונים.⁶⁷

שהן שש מאות ועשרים עמודי אור, כמו עמוד המחבר בין מעלה למטה; זהו רצונו ית', שתהיה לו דירה בתחתונים.

תר"ג ועוד שבע הן שש מאות ועשרים — "עמודי אור" המחברים בין מעלה למטה. הם מבטאים את רצונו של ה' שתהיה לו דירה בתחתונים.

8 וכמ"ש ושכנתי בתוכם⁶⁸ והתורה היא חכמתו ית' המגבלת ומצמצמת על איזה אופן תהיה השראה ודירה זו,

וכמו שכתוב: "ושכנתי בתוכם". התורה היא חכמתו ית', המגבילה ומצמצמת [אותה, וקובעת] באיזה אופן תהיה השראה ודירה זו;

רצונו של ה' הוא לשכון בקרבנו ("ושכנתי בתוכם"), והתורה היא חכמתו המגדירה בדיוק כיצד תתקיים השראה זו. התורה קובעת את הגבולות והצורות שבאמצעותם יכול אור אין סוף לשרות בעולם.

כמו מצות סוכה שעליה ביאור מצות סוכה שיעור איך תהיה הסוכה כשרה וצללה מרובה מחמתה⁶⁹ ושלא תהיה גבוה מעשרים

כמו במצות סוכה, שהתורה מבארת בה את שיעורי הסוכה הכשרה: שצללה תהיה מרובה מחמתה, ושלא תהיה גבוהה מעשרים אמה;

לדוגמה, הלכות סוכה מגדירות מהי סוכה כשרה: צלה צריך להיות מרובה מן האור הנכנס אליה, והיא אינה יכולה להיות גבוהה מעשרים אמה.

אמה,⁷⁰ וכיוצא בזה כל התורה מבארת ומפרשת אופני הצמצום והגבלה להגביל השראת והמשכת אור א"ס ב"ה שאינו שורה ומתגלה

וכיוצא בזה התורה כולה מבארת ומפרשת את אופני הצמצום וההגבלה, הקובעים את אופן השראתו והמשכתו של אור אין סוף ברוך הוא, שאינו שורה ומתגלה

בדומה לכך, התורה כולה מפרשת את הצמצומים והגבולות הקובעים כיצד אור אין סוף נמשך ושורה. אור זה אינו שורה ואינו מתגלה בכל אופן שהוא.

אלא בדרך שחייבה חכמתו ית' המגבלת ומצמצמת על איזה אופן תהיה השראה ודירה זו בתפילין מרובעות ורצועות שחורות וכן זבחים באיזה אופן כו'

אלא באופן שחכמתו ית' חייבה, והיא המגבילה ומצמצמת [אותו וקובעת] באיזה אופן תהיה השראה ודירה זו: בתפילין מרובעות וברצועות שחורות, וכן בקרבנות — באיזה אופן וכיוצא בזה.

האור שורה רק בצורה שחכמתו של ה' מחייבת: התפילין צריכות להיות מרובעות ורצועותיהן שחורות, ואת הקרבנות יש להקריב באופן שנקבע להם.

ולכן התורה היא מזון לנפש (וכמ"ש ותורתך בתוך מעי⁷¹ כמ"ש במ"א)^{72,73} ובחיי פנימית שנתפסת ונקלטת בהשגת הנפש

ולכן התורה היא מזון לנפש, וכמו שכתוב: "ותורתך בתוך מעי", כפי שנתבאר במקום אחר; והיא בחינה פנימית, הנתפסת ונקלטת בהשגת הנפש:

מאחר שהתורה כוללת שיעורים מוגדרים כאלה, אפשר להבין אותה, ולכן היא "מזון" לנפש — אור פנימי שהנפש קולטת. הפסוק "ותורתך בתוך מעי" מבטא את הפנימיות הזאת.

דהיינו אופני הצמצומים והגבלה כיצד תהיה השראת אור א"ס ב"ה הן ע"ד נגלה והן ע"ד הנסתר בגן עדן.

כלומר, אופני הצמצום וההגבלה הקובעים כיצד תהיה השראת אור אין סוף ברוך הוא, הן בדרך הנגלה והן בדרך הנסתר, בגן עדן.

גם בגן עדן, מה שהנפש קולטת הוא הבנת הצמצומים והגבולות הללו, הן בתורה הנגלית והן בתורת הנסתר.

אבל המצוה עצמה אינו שורה בהתגלות פנימית הנפש רק בבחי' מקיף מלמעלה (וכמו שהתורה שהיא מבחי' חכמה היא בחי' שמלה ולבוש והיינו לבוש לבחי' רצון ותענוג העליון שהוא בחי' עצמיות שלמעלה מבחי' לבוש,

אבל המצווה עצמה אינה שורה בהתגלות פנימית בנפש, אלא רק בבחינת מקיף מלמעלה. וכמו שהתורה, שהיא מבחינת חכמה, היא בחינת שמלה ולבוש — כלומר, לבוש לבחינת הרצון והתענוג העליון, שהם בחינת העצמיות שלמעלה מבחינת לבוש;

המצווה עצמה, שהיא הרצון העליון, אינה נקלטת בנפש; היא שורה מעליה בבחינת מקיף. בדומה לכך, התורה, שמקורה בחכמה, היא רק "לבוש" לרצונו ולתענוגו של ה', שהם עצמיותו, למעלה מכל לבוש.

ויובן זה ג"כ ממ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] בפ"י הזהר פ' במדבר בדף קי"ח ע"א⁷⁴ בד"ה ישראל מאן אתר מתברכאן שחכמה עילאה הנק' אבא הוא מלבוש הפנימי של אריך⁷⁵ שהוא רצון העליון כו' ע"ש.

והדבר יובן גם מדברי הרמ"ז בפירושו לזוהר, פרשת במדבר, בדף קי"ח ע"א, בדיבור המתחיל "ישראל מאן אתר מתברכאן": שחכמה עילאה, הנקראת אבא, היא הלבוש הפנימי של אריך, שהוא הרצון העליון וכו'; עיין שם.

פירוש הרמ"ז לזוהר תומך בכך: חכמה עילאה, הנקראת אבא, היא הלבוש הפנימי של אריך אנפין, בחינת הרצון העליון. כלומר, החכמה מלבישה את הרצון.

וזהו שהתורה היא בחי' שלמה ולבוש לבחינת המצות. ועמ"ש עוד מזה בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר^{76,77} בענין לבושה כתלג חור.⁷⁸ וכך גם באדם ידיעת כוונת המצוה הוא רק

וזהו שהתורה היא בחינת לבוש וכיסוי לבחינת המצוות. ועיינו במה שנכתב עוד על כך בביאור על הפסוק "כי ביום הזה יכפר", בעניין "לבושו [היה] לכן כשלג". וכך גם אצל האדם, ידיעת כוונת המצוה היא רק

לכן התורה נקראת לבוש למצוות; נושא זה נדון גם בלקוטי תורה, אחרי. כך גם אצל האדם: ידיעת כוונת המצוה היא רק לבוש, כפי שהחלק הבא משלים.

כמו בחי' לבוש לגבי בחי' קבלת עול מצות בבחי' עבודת עבד וכדכתיב כי לי בני⁷⁹ ישראל עבדים ופירושו מבואר במ"א שעל ידי שיהיו בבחי' עבדים אז יהי [יהיה] לי ממש ועמ"ש במ"א בביאור ע"פ וארשתיך לי⁸⁰ ע"ש):

כמו בחינת לבוש ביחס לבחינת קבלת עול המצוות בדרך של עבודת עבד; וכמו שכתוב: "כי לי בני ישראל עבדים". פירושו מוסבר במקום אחר: כאשר יהיו בבחינת עבדים, אז יהיו ממש "לי". ועיינו במה שנכתב במקום אחר בביאור על הפסוק "וארשתיך לי"; (ראו שם).

ידיעת הכוונה היא לבוש לדבר העיקרי: קבלת המצוות כעבד המקבל את דברי אדונו. מן הפסוק "כי לי בני ישראל עבדים" לומדים שעל ידי היותם עבדים הם נעשים באמת "שלי". הטקסט מוסיף הפניה לביאור על "וארשתיך לי" בלקוטי תורה, במדבר.

קטע 7 • 91-10

כוח אדני ו"ארך אפיים"

9 ג וזהו ועתה יגדל נא כח אדני⁸¹ אדני הוא בחי' מלכותו ית' אדני אותיות דינא⁸² דמלכותא דינא.⁸³

3. וזהו [פירוש] "ועתה יגדל נא כוח אדני". אדני היא בחינת מלכותו יתברך: אותיות אדני הן אותיות דינא, [כמו שנאמר] "דינא דמלכותא דינא".

החלק השלישי חוזר לפסוק הפותח. השם אדני מציין את מלכותו של ה'; את אותיותיו, אֲדֹנֵי, אפשר לסדר מחדש וליצור מהן את המילה דינא — חוק, כמו בכלל התלמודי "דינא דמלכותא דינא".

דהיינו עשיית המצוות בבחינת מצות המלך וכח אדני הוא א"ס ב"ה הסובב כל עלמין הנמשך על ידי קבלת מלכותו ית' במעשה המצות כנ"ל.

כלומר, קיום המצוות מתוך הכרה שהן ציווי של המלך. ו"כוח אדני" הוא אין סוף, ברוך הוא, סובב כל עלמין, הנמשך על ידי קבלת מלכותו יתברך בקיום המצוות, כנזכר לעיל.

אם כן, "אדני" פירושו קיום המצוות כציווי המלך, ו"כוח אדני" הוא האור המקיף את כל העולמות, הנמשך באמצעות קבלת מלכותו בפועל, בעשיית המצוות. זהו הכוח שמשה ביקש שיגדל.

10 ונקי בשם כח⁸⁴ הוא ענין גילוי ההעלם כמשל הכח שביד האדם⁸⁵ לזרוק האבן שהוא דומם וטבעו ליפול למטה ועיי

והוא נקרא "כוח": עניינו גילוי של מה שהיה בהעלם, בדומה לכוח שבידו של אדם לזרוק אבן, שהיא דוממת וטבעה ליפול למטה; ובאמצעות

מדוע הוא נקרא "כוח"? כוח הוא דבר המצוי בהעלם ומתברר בגילוי, כמו כוחו של אדם לזרוק אבן: האבן דוממת, וטבעה ליפול.

כח הזורק נושא באויר והכח הזה כשהיה ביד האדם קודם זריקת האבן לא היה ניכר רק אחר שיצא מההעלם אל הגילוי לישא את האבן באויר.

כוחו של הזורק היא נישאת באויר. כוח זה, כשהיה בידו של האדם לפני זריקת האבן, לא היה ניכר; הוא ניכר רק לאחר שיצא מן ההעלם אל הגילוי ונשא את האבן באויר.

כוחו של הזורק נושא את האבן באויר. הכוח הזה אינו ניכר כל עוד הוא בידו; הוא נעשה ניכר רק לאחר שעבר מן ההעלם אל הגילוי ונשא את האבן.

וככל המשל הזה כך הוא כח אור א"ס ב"ה הנמשך מלמעלה כי כל העולמות והברואים הם לפניו ית' בחי'

וכך ממש הוא כוחו של אור אין סוף ברוך הוא הנמשך מלמעלה. שהרי כל העולמות והנבראים הם לפניו יתברך בבחינת

כוחו של אור אין סוף הנמשך מלמעלה פועל באותו אופן. לפני ה' כל העולמות והנבראים הם כמו האבן הדוממת, שאינה יכולה להתרומם בכוחות עצמה.

דומם וכמ"ש ומן העפר אשר⁸⁶ יהיה בקרקע המשכן⁸⁷ מקום שכינתו ית' בעליונים הם המלאכים ונשמות נקרא בשם עפר (עי' [עיינן] בזהר ח"ג [חלק ג'] קכ"ה א' ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם)

דומם, כמו שנאמר: "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן". גם מקום שכינתו יתברך בקרב העליונים — המלאכים והנשמות — נקרא "עפר" (ראו בזהר חלק ג, קכ"ה ע"א, ובמקדש מלך שם),

"העפר אשר יהיה בקרקע המשכן" מתפרש כמכוון למלאכים ולנשמות, מקום השראת שכינתו של ה' בקרב העליונים; גם הם נקראים "עפר". הטקסט מפנה לזוהר ולפירוש מקדש מלך.

כי אין ערוך אליו ית' והכח הנמשך להם מלמעלה הוא הנושא ומגביהם להתכלל באור ה' וכח זה הוא המלביש ומקיף את הנשמה להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש וכבוד ה' יאספך

כי אין ערוך אליו יתברך. הכוח הנמשך אליהם מלמעלה הוא הנושא אותם ומגביה אותם להיכלל באור ה'. כוח זה מלביש ומקיף את הנשמה, כדי שתהיה "צרורה בצרור החיים את הוי"ו ממש, ו"כבוד הוי"ו יאספך":

מכיוון שאין לשום דבר ערך ביחס לה', הכול נחשב כעפר. הכוח הנמשך מלמעלה מעלה אותם אל אור ה'; זהו הכוח המקיף הקושר את הנשמה "בצרור החיים" ו"יאוסף" אותה, כפי שהתבאר לעיל.

שהוא כח הממשיך ממטה למעלה כמו הכח המושך את האבן למעלה באויר שכח ההוא מקיף את האבן מכל צד שאינו מניחו ליפול

שהרי זהו כוח המושך מלמטה למעלה, בדומה לכוח המושך את האבן כלפי מעלה באויר; כוח זה מקיף את האבן מכל צד ואינו מניח לה ליפול

כוח זה מושך מלמטה למעלה, כמו כוחו של הזורק המקיף את האבן מכל צד ומונע ממנה ליפול. כך גם המקיף מקיף את הנשמה ומחזיק אותה למעלה.

(וי"ל [ויש לומר] שזהו פי' ישארו על אברתו^{88,89} שהן המצות שנק' אברתו רמ"ח פיקודין רמ"ח איברים⁹⁰ דמלכא שבהם ועל ידם ישארו ומגביהם למעלה וע' ברע"מ [ברעיא מהימנא] פי' פנחס דרלי"ח ב'י⁹¹ אמנם במ"א ע"פ כנשר יעיר⁹² נת' [נתבאר] שזה קאי על התשובה שע"י ישארו כו' ע"ש).

(ויש לומר שזהו פירוש "ישארו על אברתו": אלו המצוות, הנקראות "אברתו", שכן "רמ"ח פיקודין רמ"ח איברים דמלכא"; בהן ועל ידן הוא נושא ומגביהו למעלה. ראו ברעיא מהימנא, פרשת פנחס, רל"ח ע"ב. אולם במקום אחר, על הפסוק "כנשר יעיר", נתבאר שהכוונה לתשובה, שבאמצעותה "ישארו" וכו'; ראו שם).

אדמו"ר הזקן מציע ש"ישארו על אברתו", שנאמר על הנשר, מתייחס למצוות, הנקראות "איברי" המלך, ובאמצעותן ה' מעלה את הנשמה. הוא מציין שבמקום אחר, בלקוטי תורה, האזינו, אותו פסוק מתפרש כמתייחס לתשובה.

ולפי שהיה חטא המרגלים גדול מאד ביקש משה ועתה יגדל נא כח אדני שיומשך ויתפשט כח זה למטה עד שאפילו דבר שנפל למטה מאד יגביה וינשא בכח זה וזהו כאשר דברת לאמר ה' ארך אפים.

ומכיוון שחטא המרגלים היה גדול מאוד, ביקש משה: "ועתה יגדל נא כוח אדני" — שכוח זה יימשך ויתפשט למטה, עד שאפילו דבר שנפל למטה מאוד יתרומם וינשא בכוח זה. וזהו "כאשר דברת לאמר: הוי' ארך אפיים".

מכיוון שחטא המרגלים היה חמור כל כך, ביקש משה שכוח ההרמה יגיע למקומות נמוכים מאוד, כדי שגם מי שנפל לשפל המדרגה יוכל להתרומם. לכן הזכיר את דברי ה': "הוי' ארך אפיים".

כי הנה ארך אפים הוא כי פנים הוא גילוי השפעה⁹³ בדרך התקרבות ואהבה וחיבה משא"כ אחוריים כמאן דשדי בתר כתפוי.

כי [משמעותו של] ארך אפיים היא: "פנים" הן גילוי של השפעה באופן של קרבה, אהבה וחיבה, שלא כמו "אחוריים" — "כמי שמשליך [דבר"מה] מאחורי כתפיו".

ארך אפיים פירושו המילולי הוא "ארוך פנים". ה"פנים" מבטאות את השפעת ה' הניתנת מתוך קרבה ואהבה, בניגוד ל"אחוריים" — נתינה ללא חום, כמו אדם שמשליך דבר"מה מאחורי כתפו.

וארך אפים פיי שיהא גילוי זה ארוך ונמשך עד למטה מאד⁹⁴ והשפעה זו היא מבחינת כאשר דברת לאמר ה' ארך אפים דבור הוא בקול רם והכרזה⁹⁵ (כדפי' בזהר ח"ג [חלק ג'] קל"ג א')

וארך אפיים פירושו שהגילוי הזה יהיה ממושך וימשך הרחק מאוד למטה. השפעה זו היא מבחינת "כאשר דיברת לאמר: הוי ארך אפיים". דיבור הוא בקול רם ובהכרזה (כפי שמבואר בזהר, vol. 3, 133a),

משה ביקש שה"פנים", הגילוי באהבה, יהיו "ארוכים" ויגיעו הרחק מאוד למטה. גילוי זה נמשך מבחינת "כאשר דיברת לאמר": "דיבור" הוא קול רם וגילוי של הכרזה, כפי שמבואר בזהר.

והוא מעלמא דאתגליא ואמירה הוא בלב ובמחשבה ומבחי' גילוי שבדיבור מדרגות עליונים נעשה בחינת העלם במדרגות התחתונים כמשל דיבור הרב שנעשה מחשבה אצל התלמיד ובחי' העלם

והוא מן העולם הגלוי; ואילו "אמירה" היא בלב ובמחשבה. מן הגילוי שבדיבור של המדרגות העליונות נעשית בחינת העלם במדרגות התחתונות, בדומה לדיבורו של הרב, שנעשה מחשבה אצל התלמיד. ובחינת העלם זו

"דיבור" שייך לעולם הגלוי, ואילו "אמירה" היא בלב ובמחשבה. מה שהוא דיבור גלוי במדרגה עליונה נעשה מחשבה נסתרת במדרגה שמתחתיה, בדומה לדברי הרב הנאמרים בקול והופכים למחשבה במוחו של התלמיד.

זה הוא השרש של גילוי התהוות מדרגות התחתונים וכמ"ש בכתבי האריז"ל [האריז"ל זכרוננו לברכה]⁹⁶ שממלכות דאצילות נעשה כתר חכמה בינה דעת בבריאה כו' וכן ממלכות דבריאה ליצירה כו'.⁹⁷

היא השורש לגילוי התהוותן של המדרגות התחתונות. וכפי שכתוב בכתבי האריז"ל, שממלכות דאצילות נעשים כתר, חכמה, בינה ודעת בבריאה וכו', וכך גם ממלכות דבריאה ליצירה וכו'.

בחינת ההעלם הזאת היא השורש שממנו מתהוות המדרגות התחתונות. האריז"ל מלמד שמלכות, המדרגה האחרונה בכל עולם, נעשית המדרגות הראשונות — כתר, חכמה, בינה ודעת — בעולם שמתחתיו; הערת קה"ת מפנה ל-Etz Chaim, Sha'ar Kisei HaKavod.

קטע 8 • 111-12

תורה, מצוות ושני גני עדן

11 והנה המשכות גילוי העליון להיות העלם זה בתחתון הוא ע"י התורה כמ"ש וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר שמן הדבור של תלמוד תורה דבר⁹⁸

והנה, המשכת גילוי העליון כך שיהיה בהעלם בתחתון נעשית באמצעות התורה, ככתוב: "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר" — שהרי מן הדיבור של לימוד התורה, "דבר

המשכת הגילוי מן ה"דיבור" הגלוי למעלה אל ה"אמירה" הנעלמת למטה נעשית באמצעות התורה. הפסוק במעמד הר סיני, "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר", מחבר בין השניים.

ה' זו הלכה⁹⁹ ואשים דברי בפיך¹⁰⁰ נעשה בחינת אמירה והעלם להיות נמשך ההשפעה עד למטה במדרגה התחתונה והוא ענין מה שכתוב וינחהו בגן עדן לעבדה

ה' — זו הלכה, ומן הפסוק "ואשים דברי בפיך", נעשית בחינת "אמירה" והעלם, כך שההשפעה נמשכת למטה, עד למדרגה הנמוכה ביותר. וזהו עניין הכתוב: "ויניחהו בגן עדן לעבדה"

כאשר אדם לומד תורה בקול, "דבר ה'", שהוא ההלכה, מונח בפיו, ככתוב: "ואשים דברי בפיך". הדיבור הזה נעשה בחינת "אמירה" והעלם, כך שההשפעה מגיעה למדרגה הנמוכה ביותר; זהו פירוש הדבר שאדם הונח בגן עדן "לעבדה".

ולשמרה שהאדם הוא הממשיך זיו השכינה בגן עדן משום שבאמת לאו דאית לך צדק¹⁰¹ ידיעא דאיהו דין ולא משפט ידיעא דאיהו רחמי ולא מכל אלין מדות כלל¹⁰² שבאתערותא דלתתא אתעדל¹⁰³ [אתערותא דלעילא]

ולשמרה: האדם הוא שממשיך את זיו השכינה בגן עדן, משום שבאמת "לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין, ולא משפט ידיעא דאיהו רחמי, ולא מכל אלין מדות כלל"; שכן באמצעות אתערותא דלתתא מתעוררת אתערותא דלעילא, כפי שמבואר במקום אחר.

"לעבדה ולשמרה" מלמד שהאדם הוא שממשיך את זיו השכינה לגן עדן. לה' מצד עצמו אין מדות קבועות, כפי שנאמר בתיקוני זוהר, ולכן גיליון תלוי באתערותא דלתתא, המביאה אתערותא דלעילא.

12 והנה מן התורה נמשך הזיו בגן עדן העליון ומקיום המצות נמשך בגן עדן התחתון כמ"ש לעבדה ולשמרה¹⁰⁴ לעבדה זו¹⁰⁵ מצות עשה ולשמרה זו מצות ל"ת [לא תעשה] ואדם הראשון היה בגן עדן התחתון אשר בארץ.

והנה, מן התורה נמשך זיו לגן עדן העליון, ומקיום המצוות נמשך זיו לגן עדן התחתון, כפי שנאמר: "לעבדה ולשמרה" — "לעבדה" אלו מצוות עשה, ו"לשמרה" אלו מצוות לא תעשה. אדם הראשון היה בגן עדן התחתון, אשר בארץ.

לימוד התורה ממשיך את זיו ה' לגן עדן העליון, ואילו קיום המצוות ממשיך אותו לגן עדן התחתון. "לעבדה ולשמרה" פירושו מצוות עשה ומצוות לא תעשה, ואדם הראשון הושם בגן עדן התחתון, הנמצא בארץ.

והגם שמעלת המצות בשרשם מאד נעלי [נעלה] למעלה מעלה מבחי' התורה דאורייתא מחכמה נפקת והמצות הן רצון העליון כ"ה כנ"ל.

ואף שמעלת המצוות בשורשן נעלית מאוד, למעלה הרבה ממדרגת התורה, שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", ואילו המצוות הן רצון העליון, ברוך הוא, כפי שנתבאר לעיל,

הדבר מעורר תמיהה: שורש המצוות גבוה משורש התורה — התורה נובעת מחכמה, ואילו המצוות הן רצון העליון, כפי שהוסבר לעיל. מדוע, אם כן, המצוות מגיעות רק לגן עדן התחתון?

אך הענין הוא שמה שהוא מאד נעלה למעלה מעלה יוכל להתפשט ולהמשך יותר מטה מטה (ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] ע"פ טובה הארץ מאד מאד)¹⁰⁶

אלא העניין הוא שמה שנעלה מאוד, למעלה מעלה, יכול להתפשט ולהימשך למטה יותר, מטה מטה (ועיינו במה שנתבאר לעיל על הפסוק "טובה הארץ מאד מאד").

התשובה היא שמה ששורשו גבוה יותר יכול לרדת למטה יותר. הדברים מפנים לדיון לעיל בפסוק "טובה הארץ מאד מאד".

ולכן כשביקש משה על חטא המרגלים אמר ועתה יגדל נא כח אדני דהיינו כח ואור הנמשך ע"י עבודת המצות

ולכן, כשמשך ביקש על חטא המרגלים, אמר: "ועתה יגדל נא כח אדני" — כלומר, הכוח והאור הנמשכים על ידי עבודת המצוות,

לכן, לאחר חטא המרגלים, ביקש משה "יגדל נא כח אדני" — את הכוח והאור הנמשכים בעבודת ה' באמצעות המצוות.

(בחי' כי לי בני ישראל עבדים¹⁰⁷ וכ"מ [וכל מקום] שנאמר לי¹⁰⁸ אינו זו לעולם וכמ"ש במ"א) כי לפי שהיה צריך להמשיך האור למטה יותר

(בחינת "כי לי בני ישראל עבדים", ובכל מקום שנאמר "לי" — אינו זו לעולם, כפי שנתבאר במקום אחר). כיוון שהיה צורך להמשיך את האור למטה יותר,

עבודה זו היא בחינת "כי לי בני ישראל עבדים", והמדרש מלמד שבכל מקום שה' אומר "לי", הדבר אינו פוסק לעולם. משה נזקק לאור שיוכל להגיע למטה מן הרגיל.

כדי שגם חטא המרגלים לא יהא מונע הוצרך להמשיך מלמעלה יותר והוא שיומשך הכח של אדני שהוא רצה"ע [רצון העליון] ב"ה שלמעלה מעלה מבחי' התורה

כדי שגם חטא המרגלים לא ימנע זאת, היה צורך להמשיך ממקום גבוה יותר, כלומר להמשיך את הכוח של אדני, שהוא רצון העליון, ברוך הוא, הנעלה הרבה למעלה ממדרגת התורה.

כדי שגם חטא המרגלים לא יחסום את ההמשכה, האור היה צריך לבוא ממקור גבוה יותר: כוחו של אדני, רצון העליון, שלמעלה מן התורה.

ולכן אותו הכח של אדני יכול לירד ולהתפשט גם למטה מטה מאד ולהגביה שפלים שנפלו וירדו מטה מטה לקשרם ולהעלותם באור א"ס ב"ה

ולכן אותו כוח של אדני יכול לרדת ולהתפשט גם למטה מטה מאד, ולהגביה את השפלים שנפלו וירדו מטה מטה, לקשרם ולהעלותם באור אין סוף, ברוך הוא.

מכיוון שכוח זה נעלה כל כך, הוא יכול לרדת למטה מאוד ולהרים את מי שנפלו לשפל המדרגה, לקשרם מחדש לאור אין סוף.

וזהו כאשר דברת לאמר שמבחינת דבור התורה נעשה אמירה והעלם במדרגות התחתונים להיות מקור גילוי ההשפעה בגי'ע [בגן עדן] לנשמות הנבראים כנ"ל.

וזהו "כאשר דברת לאמר": שמבחינת דיבור התורה נעשית אמירה והעלם במדרגות התחתונות, כדי להיות מקור גילוי ההשפעה בגן עדן לנשמות הנבראים, כפי שנתבאר לעיל.

"כאשר דברת לאמר" מזכיר את התהליך שתואר לעיל: "דיבור" התורה נעשה "אמירה" נסתרת במדרגות התחתונות, וכך נעשה מקור השפע האלוקי בגן עדן לנשמות.

כך יגדל נא כח אדני להיות ארך אפים שיתארך וימשך גילוי זה למטה יותר וכענין שנשפל ונמשך כח התומ"צ [התורה ומצות] גם למטה בעוה"ז אפילו עכשיו

כך גם "יגדל נא כוח אדני", כדי שיהיה "ארך אפים": שהגילוי הזה יתארך וימשך למטה יותר; בדומה לכך שכוח התורה והמצוות הונמך ונמשך גם למטה, אל העולם הזה, אפילו עכשיו:

משה ביקש שכוח אדני יהיה "ארוך" — "ארך אפים" — וכך הגילוי יימשך עוד למטה. כך קורה גם עם התורה והמצוות אפילו עכשיו: כוחן יורד אל העולם הגשמי הזה.

שהרי המצות יש מהן שאדם אוכל פירותיהן¹⁰⁹ בעוה"ז¹¹⁰ וכמ"ש אם בחקתי תלכו¹¹¹ וגוי' והשיג לכם דיש¹¹² וגוי' ונתתי שלום בארץ¹¹³ וגוי' ואין מקרא יוצא מידי פשוטו.

שהרי יש מצוות שאדם אוכל את פירותיהן בעולם הזה; וכמו שכתוב: "אם בחוקתי תלכו וגוי', והשיג לכם דיש וגוי', ונתתי שלום בארץ וגוי'"; ואין מקרא יוצא מידי פשוטו.

יש מצוות שפירותיהן — כלומר, הברכות שהן מביאות — אדם נהנה מהן בעולם הזה, כפי שמלמדת המשנה. גם הברכות שבפרשת בחוקותי — יכול רב ושלום בארץ — מתקיימות כפשוטן, שכן המקרא אינו יוצא מידי פשוטו.

קטע 9 • 131-14

נושא עוון ועובר על פשע

13 וזהו ובאו עליך כל הברכות¹¹⁴ האלה והשיגוך. פי' והשיגוך שיגיעו עד למטה במקום שאתה שם וע"י המשכה גדולה זו יומשך להיות נושא עון שאפילו כבודות העון יהי' [יהיה] נושא ומגביה כמשל הכח המגביה את הדומם.

וזהו [פירוש] "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך". פירוש "והשיגוך" הוא שהן יגיעו עד למטה, אל המקום שבו אתה נמצא. ובאמצעות המשכה גדולה זו תימשך בחינת "נושא עוון": אפילו כובד העוון יינשא ויורם, בדומה לכוח המרים את הדומם.

הברכה "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך" פירושה שהברכות יגיעו עד למקום שבו האדם נמצא. באמצעות המשכה גדולה זו, "נושא עוון" של ה' מתפרש כנשיאה והרמה: גם כובד החטא נישא ומורם, כמו שכוחו של המטיל מרים את האבן.

14 ועובר על פשע¹¹⁵ שמפשע נעשה שפע ואתהפכא חשוכא לנהורא וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] **זדונות נעשו כזכויות.¹¹⁶**

"ועובר על פשע": מן הפשע נעשה שפע, ו"החושך נהפך לאור"; וכמאמר חז"ל: "זדונות נעשו כזכויות".

"ועובר על פשע" נדרש באמצעות משחק אותיות: פשע, כשהאותיות מסודרות מחדש, נעשה שפע. החטא עצמו נהפך לטוב, כפי שאומרים חז"ל, שעל ידי תשובה זדונות נעשים כזכויות.

ובזה יובן מש"כ [מה שכתוב] **בחסד ואמת יכופר עון¹¹⁷ ואין אמת אלא תורה^{118, 119} שהתורה מכפרת עונותיו של אדם¹²⁰ וכמארוז"ל** [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] **וכתיב וחטאך בצדקה פרוק.¹²¹**

ובכך יובן מה שכתוב: "בחסד ואמת יכופר עון", ו"אין אמת אלא תורה" — שהתורה מכפרת על עוונותיו של אדם, כפי שאמרו חז"ל; וכן נאמר: "וחטאך בצדקה פרוק".

כך מתבאר כיצד לימוד התורה מכפר: "בחסד ואמת יכופר עון", ו"אמת" פירושה תורה. וכך גם צדקה פודה מן החטא, כפי שיעץ דניאל לנבוכדנצר: "וחטאך בצדקה פרוק".

קטע 10 • 15

"ועתה": תשובה כל עוד אפשר לבחור

15 ולכאורה אינו מובן איך יתוקן על ידי זה כל מה שפגם וחטא על הנפש. אך עם הנ"ל יובן שעל ידי עסק התורה בבחי' ונתתי דברי בפ"ך¹²²

ולכאורה לא מובן כיצד אפשר לתקן באמצעות זאת את כל מה שפגם וחטא בו בנפשו. אך על פי מה שנאמר לעיל יובן, שעל ידי העיסוק בתורה בבחינת "ונתתי דברי בפ"ך",

כיצד יכולים התורה והמצוות לתקן את כל הנזק שאדם גרם לנפשו? התשובה מתחילה בלימוד התורה, שבו דבריו של ה' עצמו נמצאים בפיו של האדם.

וכן ע"י קיום המצוות בבחי' שום תשים עליך מלך¹²³ נמשך כח של מעלה והוא הכח הנמשך למטה מלמעלה כמשל כח המגביה את האבן הדומם כנ"ל.

וכן על ידי קיום המצוות בבחינת "שום תשים עליך מלך", נמשך כוח שלמעלה; זהו הכוח הנמשך למטה מלמעלה, בדומה לכוח המרים את האבן הדוממת, כנזכר לעיל.

לצד קיום מצוות מתוך קבלת מלכותו של ה', לימוד התורה ממשיך כוח מלמעלה. בדומה לכוח המרים את האבן, הוא מעלה את מה שנפל.

אך גילוי זה הוא דוקא בבחינת היום לעשותם¹²⁴ ולא למחר כנ"ל. וזהו ועתה יגדל נא^{125, 126, 127}
 כח^{128, 129, 130, 131}.

אך גילוי זה הוא דווקא בבחינת "היום לעשותם" ולא מחר, כנזכר לעיל. וזהו "ועתה יגדל נא כוח".

גילוי זה בא רק באמצעות פעולה בעולם הזה, "היום לעשותם", ולא "מחר", בעולם הבא. לכן אמר משה "ועתה".

ועתה דייקא וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] (במדרש רבה בראשית פרשה כ"א) אין ועתה אלא תשובה¹³² כי התשובה היא אתהפכא חשוכא לנהורא ודוקא עתה בחינת היום לעשותם בזמן

"ועתה" דווקא. וזהו שאמרו חז"ל (במדרש רבה בראשית פרשה כ"א): "אין ועתה אלא תשובה", כי התשובה היא הפיכת החושך לאור; ודווקא "עתה", בבחינת "היום לעשותם", בזמן

המדרש אומר ש"ועתה" פירושו תמיד תשובה, ההפכת את החושך לאור. והיא צריכה להיות "עתה", במהלך החיים שבהם האדם פועל.

שהבחירה נתנה אל האדם שיהא יכולת בידו להפך לבו ולשנות טעמו לטוב אשר בבחינה זו דוקא הוא השראת אור א"ס ב"ה הסובב כל עלמין וכנ"ל בחינת כח הנ"ל

שניתנה לאדם הבחירה, כדי שיוכל להפוך את לבו ולשנות את טעמו לטוב; כי דווקא בבחינה זו שורה אור אין סוף, הסובב כל עלמין, וכנזכר לעיל, זו בחינת הכוח האמור.

רק עתה, כשהאדם נתון בבחירה חופשית ויכול להפנות את לבו לטוב, שורה עליו האור הסובב כל עלמין. אור זה הוא ה"כוח" שעליו ביקש משה.

(ועיין מענין ועתה יגדל נא בגמרא פ"ט דשבת דפ"ט ע"א¹³³ ומ"ש ע"ז בספר שערי אורה¹³⁴ תחלת שער שני. סנהדרין קי"א ב'.¹³⁵ רבות פ' שלח פט"ז¹³⁶ דרס"ז ג' ובפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך כח¹³⁷ זח"ג [זהר חלק ג] פ' שלח דקס"א ב'¹³⁸ פ' האזינו)¹³⁹

(ועיין בענין "ועתה יגדל נא כוח" בגמרא, פרק ט' דשבת, דף פ"ט ע"א, ובמה שנכתב על כך בספר שערי אורה, תחילת שער שני; סנהדרין קי"א ב'; מדרש רבה, פרשת שלח, פרק ט"ז, דף רס"ז ג'; ובפרדס, ערכי הכינויים, ערך "כוח"; וזהר חלק ג', פרשת שלח, דף קס"א ב'; פרשת האזינו)

הסוגריים החותמים מונים מקורות על "ועתה יגדל נא כוח": התלמוד במסכתות שבת וסנהדרין, ספרי הקבלה שערי אורה ופרדס, המדרש על פרשת שלח והזוהר. בהערות קה"ת מצוין שרבים מן הקטעים האלה הועתקו באור התורה, שלח.

(מ"ד [מ"ד דוכרין]) רצ"ה ב' פנחס דר"כ¹⁴⁰ סע"א [סוף עמוד א] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם דרמ"ה ע"א¹⁴¹ במא"א [במאורי אור] אוף כ' [כתב] סעיף יוד ובאות עיין סעיף¹⁴²

(מ"ד) רצ"ה ב' פנחס דף רכ', סוף ע"א; וברמ"ז שם דף רמ"ה ע"א; במאורי אור, אות כ', סעיף י', ובאות ע', סעיף

הרשימה נמשכת בזוהר על פרשת האזינו ופרשת פינחס, בפירוש הרמ"ז שם ובספר מאורי אור, המסודר לפי אותיות. הסימון "מ"ד" מופיע כך בטקסט.

ע"ט¹⁴³ רבות באיכה דס"ה¹⁴⁴ א' ע"פ וילכו בלא כח¹⁴⁵ ת"ז [תיקוני זהר] בהקדמה ד"ד ע"ב¹⁴⁶ תקון כ"ב
 דס"ו ע"ב¹⁴⁷ תקון נ"ה דצ"ה ע"א.¹⁴⁸ בבחיי במקומו פ' שלח:¹⁴⁹

ע"ט; רבה באיכה, דף ס"ה א', על הפסוק "וילכו בלא כוח"; תיקוני זוהר, בהקדמה דף ד' ע"ב, תיקון כ"ב דף ס"ו
 ע"ב, תיקון נ"ה דף צ"ה ע"א; בבחיי במקומו, פרשת שלח:

הרשימה מסתיימת במדרש על איכה ("וילכו בלא כוח"), בתיקוני זוהר ובפירושו רבינו בחיי לפרשת שלח. הערת קה"ת מציעה ש"סעיף
 ע"ט" צריך להיות לכאורה "סעיף ס"ט", כפי שמופיע באור התורה.

בעבודה

האדם צריך לקיים את המצוות בראש ובראשונה כעבד המקיים את ציווי המלך, ולקבל את עולו גם בלי טעם, ולא רק כדי להמשיך את אור
 אין סוף — דבר שהיה הופך אותן למעין קמיע או לעסקה; ידיעת כוונת המצווה צריכה לשמש להגדלת שמחת המצווה. מכיוון שהמעשה
 הוא העיקר, והאור המקיף שורה על האדם רק "היום לעשותם", זמן התשובה הוא עכשיו, כל עוד הוא יכול לבחור: באמצעות לימוד תורה,
 כשדברי ה' בפיו, ובאמצעות מצוות הנעשות מתוך קבלת מלכותו, מתרומם ומתוקן גם מה שפגם בו בחטא.

שאלות לשיחה

1. מה ההבדל בין "עמידה" ל"הליכה", ומדוע הנשמה יכולה "ללכת" רק באמצעות המצוות שהיא מקיימת בעולם הזה?
2. מדוע יש לקיים מצווה תחילה כעבד המקיים את ציווי המלך, ולא כדי להמשיך אור, ומהו אפוא מקומה של הבנת כוונתה?
3. באיזה מובן התורה היא "לבוש" למצוות, וכיצד הדבר מסביר מדוע התורה היא מזון הנשמה ואילו המצוות הן לבושיה?
4. כיצד משל האבן הנזרקת מסביר את "כוח אדני", ומדוע קרא משה לכוח זה לאחר חטא המרגלים?
5. כיצד יכולות המצוות, המושרשות למעלה מן התורה, להגיע למטה — אפילו לעולם הזה ולחוטא — ומדוע הדבר צריך להיות "ועתה"?

הערות

פסקה 1

1 ועתה יגדל נא

בהערת קה"ת מצוין שזהו תמליל של מאמר זה מפי אדמו"ר האמצעי. זהו תיעוד נוסף של המאמר כפי שנאמר.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ו ע' רמה. הגהות למאמר זה נדפסו באוה"ת שלח ע' תעה כנראה קיצור לכאן. כרך-ו ע' איתשפט קיצור והגהות. בארוכה במאמרי אדה"א במדבר-ג ע' אכט. בכרך פערטעל (קצח, ב). [כ]. ראה להלן ברשימת הכתבי-יד [בון מסי 499].

2 ועתה יגדל נא

תפילתו של משה לאחר דיווח המרגלים, כאשר ה' אמר שישמיד את העם; היא נמשכת בפסוק הבא: "הוי ארך אפים". המאמר מפרש את "כוח אדוניי" כאור המקיף הנמשך למטה באמצעות קבלת מלכותו של ה'.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

ועתה יגדלנא כח אדני כְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ לְאִמֹּר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יד, יז.

3 ה' ארך אפים

הפסוק הבא בתפילתו של משה: "הוי ארך אפים ורב חסד, נושא עוון ופשע". המאמר מפרש את "ארך אפים" כהתגלות הנמשכת למטה, למרחק רב.

Numbers 14:18 במדבר י"ד:י"ח

ה' אַרְךְ אָפִים וְרַב־חֶסֶד נֹשֵׂא עוֹן וְפֹשַׁע וְנִקְהָ לֹא יִנְקֶה פֶקֶד עוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלְשִׁים וְעַל־רִבְעִים:

The L-RD is slow to anger, and plenteous in lovingkindness, forgiving iniquity and transgression, and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, upon the third and upon the fourth generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 היום לעשותם

הפסוק מצווה לשמור את המצוות "אשר אנכי מצווך היום לעשותם". אדמו"ר הזקן לומד מן המילים "היום לעשותם" שהעשייה שייכת לעולם הזה.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ז, יא.

5 לא המדרש הוא העיקר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות א, יז.

6 לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה

שמעון בנו של רבן גמליאל מלמד שלא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. זו ההוכחה הראשונה כאן לחשיבותו של המעשה בפועל.

Pirkei Avot 1:17 משנה אבות א':י"ז

שְׁמַעוֹן בְּנוֹ אוֹמֵר, כָּל יְמֵי גְדֻלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים, וְלֹא מִצְאָתִי לְגוֹף טוֹב אֶלָּא שְׁתִּיקָה. וְלֹא הַמְדָּרֵשׁ הוּא הָעֵקֶר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה. וְכָל הַמְרַבֵּה דְבָרִים, מְבִיא חֵטָא:

Shimon, his son, used to say: all my days I grew up among the sages, and I have found nothing better for a person than silence. Study is not the most important thing, but actions; whoever indulges in too many words brings about sin

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

7 וגדול תלמוד שמביא

החכמים נחלקו אם תלמוד גדול או מעשה גדול, והכריעו שתלמוד גדול מפני שהוא מביא לידי מעשה. נמצא שגם מעלת הלימוד נשענת על המעשה שהוא מוביל אליו.

Kiddushin 40b:8-9 קידושין מ"ב:ח'-ט'

וּכְבֹּר הָיָה רַבִּי טְרַפּוֹן וְזֻקְנִים מְסוּבִין בְּעֵלִית בֵּית נִתְּזָה בְּלוּד. נִשְׁאַלָּה שְׁאִילָה זֹו בְּפִנְיָהֶם: תִּלְמוּד גָּדוֹל אוּ מַעֲשֶׂה גָּדוֹל? נִעֲנָה רַבִּי טְרַפּוֹן וְאָמַר: מַעֲשֶׂה גָּדוֹל. נִעֲנָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר: תִּלְמוּד גָּדוֹל. נִעֲנִי כּוֹלָם וְאָמְרוּ: תִּלְמוּד גָּדוֹל, שֶׁהַתִּלְמוּד מְבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה. תִּנָּא, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: גָּדוֹל תִּלְמוּד שְׁקָדָם לְחַלָּה אַרְבָּעִים שָׁנָה, לְתַרּוּמוֹת וּלְמַעֲשָׂרוֹת חֲמִשִּׁים וָאַרְבַּע, לְשִׁמְיָטִים שְׁשִׁים וָאַחַת, לְיֻבְלֹת מָאָה וְשָׁלֹשׁ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

קידושין מ, ב.

8 בזהר הקדוש

הערת קה"ת מפנה להערה 5 במאמר זה, לצד הקטע מן הזוהר המצוטט כאן, להרחבה בנושא.

הערת קה"ת

ח"א (רכד, א). [כ]. וראה בד"ה ואברהם זקן תשל"ח הערה 5 (נדפס בלקו"ש-כ ע' 315).

9 דמצות אינון לברושין

בסוף פרק 5 מביא התניא בשם עץ חיים (שער 44, פרק 3) שלבושי הנשמות בנן עדן הם המצוות, ואילו התורה היא מזונן; המזון הוא אור פנימי והלבושים הם אורות מקיפים. זו ההבחנה שעליה מבוסס המאמר.

Tanya, Likkutei Amarim 5:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ה':ז

וְזֹאת מַעֲלָה יִתְּנָה גְדוֹלָה וְנִפְלְאוּת לְאִיּוֹן קִי אֲשֶׁר בְּמִצְוֹת יָדִיעַת הַתּוֹרָה וְהַשְׁגָּתָה עַל כָּל הַמִּצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, וְאִפִּילוּ עַל מִצְוֹת הַתְּלוּיּוֹת בְּדַבָּרוֹ, וְאִפִּילוּ עַל מִצְוֹת תִּלְמוּד תּוֹרָה שְׂבָדְבוֹר.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא ספ"ה מע"ה שער מ"ד פ"ג.

10 דמצות אינון לבושיין וכשחסר מצוה אחת הוי לבושא חסירא

הערת קה"ת מביאה את הקטע הזה בוהר כמקור ללימוד שמצותיו של אדם יוצרות את לבושי נשמתו, ולכן בהיעדרה של מצווה אחת הלבוש חסר. המאמר מבקש לבאר לימוד זה.

Zohar, Vayechi 32:294-303 ספר זוהר, ויחי ל"ב:רצ"ד-ש"ג

11 ולמה צריכה הנשמה להיות לה לבוש

ההערה מביאה את התשובה שניתנה שם: בכל יום נמשך לנשמה אור מקיף חדש, הנותן לה כוח להתבונן בגדולת ה' ולהתעורר לאהבה ויראה. לכן היא זקוקה בכל יום ללבוש חדש ממצוה, כגון לימוד תורה או צדקה, שבו יתלבש אור זה. באמצעותו יכולה הנשמה לעלות מעלייה לעלייה בלי גבול.

הערת קה"ת

במאמרי אדה"א פ' שלח ע' איכט מבאר "ולפי שבכ"י נמשך אור"מ א' חדש לנשמתו שמכוחו יוכל להשכיל בהתבוננות בגדולת ה' ולהתפעל באהורי". ע"כ צ"ל לבוש חדש ממצוה א' אם ת"ת או צדקה וכה"ג בכל יום שמלוכש בו אור"מ זה יוכל להעלות בנשמה בעילוי אחר עילוי עד אין שיעור למעלה ע"ש.

12 ע"פ ואברהם זקן

המאמר שם מסביר מדוע "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא": מטרתם ליצור לבושים לנשמה, כדי שתוכל ליהנות מזיו השכינה. הוא מביא מן הוהר שהיום שבו אדם פגם חסר מלבוש ימיו.

הערת קה"ת

תו"א טו, א ואילך.

13 שירידת הנשמה . . צורך עלי

שם שואל האדמו"ר חזקן מדוע הנשמה צריכה לרדת, שהרי עוד קודם ירידתה נהנתה מזיו השכינה. התשובה האמתית היא שבאמצעות ירידתה היא נעשית בעל תשובה, העומד למעלה מצדיקים גמורים; הקטע עצמו מפנה למאמר זה בנושא "עמידה" ו"הליכה".

הערת קה"ת

ראה לקמן בלק עג, א. נתבאר גם באוה"ת ויקרא-ב ע' תרלה.

14 חי ה' אשר עמדתי

המאמר שם שואל מה מרוויחה הנשמה מירידתה, שהרי לפני ירידתה עמדה לפני ה', כפי שאמר אליהו: "חי ה' אשר עמדתי לפניו". התשובה מבוססת על ההבחנה בין האור הממלא כל עלמין לאור הסובב כל עלמין, כפי שנעשה גם במאמר זה.

הערת קה"ת

מ"א יז, א. ראה לקמן פ' חקת סד, ד, ובהנסמן בלקו"ש חכ"ה ע' 174 הערה 53. וראה הנסמן במאמרי אדה"א פרשיות לעי' תשכט.

15 חי ה' אשר עמדתי לפניו

שבועות של אליהו: "חי הוי" אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו". אדמו"ר חזקן מפרש את "עמדתי" כמצב ה"עמידה" של הנשמה לפני ירידתה לעולם.

I Kings 17:1 מלכים א' י"ז:א

ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אלא-אחאב חיי-י אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו אס-יהיה השנים האלה טל ומטר כי אס-לפי דברי:

And Elijah the Tishbite, who was of the settlers of Gilead, said unto Ahab: 'As the L-RD, the G-d of Israel, liveth, before whom I stand, there shall not be dew nor rain these years, but according to my word

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 ונתתי לך מהלכים

הבטחת ה' ליהושע הכהן הגדול: אם ילך בדרכי ה', "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" — המלאכים. כאן הפסוק מתאר את הכוח החדש שמקבלת הנשמה באמצעות המצוות, לעלות ממדרגה למדרגה.

Zechariah 3:7 זכריה ג':ז

כה-אמר ה' צבאות אס-פדרכי תלך ואם את-משפחתי תשמר וגם-אתה תדין את-ביתי וגם תשמר את-חצרי ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה:

Thus saith the L-RD of hosts: If thou wilt walk in My ways, and if thou wilt keep My charge, and wilt also judge My house, and wilt also keep My courts, then I will give thee free access among these that stand by

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' ג, ז.

17 בדיה כה אמר ה' כו' ונתתי לך מהלכים

המאמר שם מסביר שהמלאכים, וכן הנשמות לפני בואן לעולם הזה, נקראים "עומדים"; ורק לאחר שהנשמות יורדות לגוף ולנפש הבהמית הן נקראות "מהלכים". הן "עומדות" מפני שהן נטועות באותיות הדיבור והמחשבה האלוניים, הדומות למדרגת הדומם ואין להן תנועה משל עצמן.

הערת קה"ת

תו"א ל, א ואילך.

18 ובכל נפשך

הציור שבקריאת שמע לאהוב את ה' "בכל לבבך, בכל נפשך ובכל מאודך". כאן, "בכל נפשך" היא אהבה הנמדדת לפי יכולתה של הנפש, מדרגת "עמידה".

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה

ואהבת את ה' אלקיך בכל-לִבְּךָ ובכל-נַפְשְׁךָ ובכל-מֹאדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

19 שרפים עומדים

חזונו של ישעיהו על השרפים העומדים מעל כיסא ה'. זהו המקור הקלאסי לכינוי המלאכים "עומדים".

Isaiah 6:2 ישעיהו ו':ב

שָׁרְפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לִי שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בִּשְׁתֵּים יָכֹסֶה כְּנָפוֹ וּבִשְׁתֵּים יָכֹסֶה רִגְלָיו וּבִשְׁתֵּים יַעֲוִפֶּה:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע' ו, ב.

20 וגוי — לעשותם

בכתב היד נוסף כאן: "כי עולם הזה הוא עולם המעשה דווקא". תוספת זו מבהירה מדוע "היום לעשותם" קושר את המצוות לעולם הזה.

הערת קה"ת

"שהעה" הוא עולם המעשה דוקא". [כ]. הוספה מכת"י.

21 הערת קה"ת מפנה II Kings 5:16 למילים האלה.

II Kings 5:16 מליכים ב ה:ט"ז

וַיֹּאמֶר חִיִּיהִי אֲשֶׁר־עִמָּדַתִּי לִפְנֵי אִם־אֶקַּח וַיִּפְצַר־בוּ לְקַחַת וַיִּמָּאֵן:

But he said: 'As the L-RD liveth, before whom I stand, I will receive none.' And he urged him to take it; but he refused.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

22 אשר אנכי מצוך היום

"והדברים האלה אשר אנכי מצוך היום יהיו על לבבך". אדמו"ר הזקן מפרש את "אנכי" כאור המקיף את כל העולמות, ואת "היום" כעולם העשייה הזה.

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

23 ע"פ ואמרת אליהם

המאמר ההוא מסביר שבעולם הזה יש לאדם בחירה חופשית והוא יכול לשוב בתשובה גם לאחר שחטא, ואילו בעולם הבא אין בחירה חופשית והוא נשאר כפי שנמשך בעולם הזה. מחשבתו, דיבורו ומעשיו — שלושת הלבושים שלבש כאן — נעשים לבושי שם.

הערת קה"ת

לקמן פ' פנחס עה, ג ואילך. ובריש דף עז, א מציין לכאן.

24 הציווי על קרבנות התמיד: "קרבני לחמי". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה, פינחס, עוסק בנושא זה בהרחבה.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב

צו את־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קֶרְבְּנֵי לֶחְמִי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעָדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 הערת קה"ת מפנה Exodus 26:28 למילים האלה.

Exodus 26:28 שמות כ"ו:כח

וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ הַקֶּרְשִׁים מִבֶּרֶחַ מִן־הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

and the middle bar in the midst of the boards, which shall pass through from end to end

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

26 אם בחקותי תלכו

"אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו". אדמו"ר הזקן שומע במילה "תלכו" את ה"הליכה" של הנשמה, וב"חוקות" את המצוות שמקיימים

מעבר לטעם ודעת.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ג:

אִם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, ג.

27 ובכל מאודך

החלק האחרון של "ואהבת את הוי' אלקיך": "בכל מאדך". כאן מדובר באהבה שלמעלה ממידה, בבחינת "הליכה".

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 שנים לפני

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהתבוננות ברוממותו של ה' מבדילה את הרע, ולכן המשנה דורשת רק את שתי הברכות שלפני קריאת שמע. הוא מוסיף שהמצוות שהן "חוקים", כמו פרה אדומה, ציצית ותפילין, מושרשות בכתר, שלמעלה מחכמה, שממנה נמשכת התורה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' בחקתי מז, ד.

29 שנים לפני

המשנה פוסקת שבבוקר מברכים שתי ברכות לפני קריאת שמע ואחת אחריה. אדמו"ר הזקן מסביר שבברכות אלו מכינות לקריאת שמע ומביאות את האדם לאהבה שבה.

Mishnah Berakhot 1:4 משנה ברכות א':ד

בַּשָּׁחַר מְבָרְךְ שְׁתֵּים לִפְנֵיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ, וּבְעֶרֶב שְׁתֵּים לִפְנֵיהָ וְשְׁתֵּים לְאַחֲרֶיהָ. אַחַת אֶרְכָּה וְאַחַת קְצָרָה. מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהֶאָרִיךְ, אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקַצֵּר. לְקַצֵּר, אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהֶאָרִיךְ. לְהַתֵּם, אֵינוֹ רִשְׁאֵי שֶׁלֹּא לְהַתֵּם. וְשֶׁלֹּא לְהַתֵּם, אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהַתֵּם:

[the] In the morning, two benedictions are said before and one after it; and in the evening, two benedictions before and two after it, one long and one short. Where they, the sages, have adopted the long [form] no man is authorised to shorten [use the short form]; and where they have adopted the short form no man is authorised to lengthen [use the long form]. [Where they] close [with a benediction] no man is authorised not [so] to close: and [where they do] not close ... [with a benediction]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishnah (Public Domain)

30 מה רבו מעשיך ה'

בעל התהלים מכנה את כל הבריאה "מעשיי" ה', שנעשו בחכמה. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שכל עולם נחשב בעיניו ל"מעשה" בלבד.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מִה־רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּל־סֵפֶר בְּחֻכְמָה עָשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ גִּנְיָנָהּ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קד, כד.

31 לעיל בדי"ה בשעה שהקדימו

זהו המאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע", שמתחיל ב"12c", יחד עם הביאור שלו. שם מוסבר "סוף מעשה במחשבה תחילה": חכמה, תחילת ההתגלות, היא "סוף מעשה" של הקדוש ברוך הוא, והמחשבה הקודמת לה היא הרצון העליון, מקור התורה והמצוות.

הערת קה"ת

פי' במדבר יב, ג ואילך. ובהביאור שם.

32 מלכותך מכ"ע

"מלכותך מלכות כל עולמים". מה ששייך לעולמות ומחיה אותם הוא מלכותו של ה'.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתְךָ מִלְּעֹלָמִים וּמִמְּשֻׁלָּתְךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

4 פסקה

33 תוכה רצוף אהבה

בתיאור אפיריונו של שלמה המלך נאמר: "תוכו רצוף אהבה". כאן התיאור מתייחס לנפש שפנימיותה מלאה באהבה.

Song of Songs 3:10 שיר השירים ג:י

עֲמֻדָיו עֹשֶׂה כֶּסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מְרַכְּבוֹ אֲרָגְמָן תּוֹכּוֹ רִצּוֹף אֲהָבָה מְבִנּוֹת יְרוּשָׁלַם:

He made the pillars thereof of silver, The top thereof of gold, The seat of it of purple, The inside thereof being inlaid with love, From the daughters of Jerusalem

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 שום תשים עליך מלך

ציורי התורה למנות מלך. כאן הדבר מסמל את קבלת מלכותו של ה' על האדם, הנשענת על הנפש בבחינת מקיף.

Deuteronomy 17:15 דברים יז:ט"ו

שׁוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקְּרֵב אֲחִיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוֹכֵל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נֹכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֲחִיךָ הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreigner over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יז, טו.

5 פסקה

35 צור עוזי מחסי

"על ה' תבוא ישועתי וכבודי; צור עוזי ומחסי באלקים". אדמו"ר הזקן

משתמש בפסוק כדי להראות ש"צור" פירושו מחסה — דבר המקיף ומגן.

Psalms 62:8 תהילים ס"ב:ח'

עַל־אֱלֹקִים יִשְׁעִי וּכְבוֹדִי צוֹר־עֹזִי מִחְסִי בְּאֱלֹקִים:

Upon G-d resteth my salvation and my glory; The rock of my strength, and my refuge, is in G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Psalms 18:3 תהילים י"ח:ג'

הִי סִלְעִי וּמִצְוֹדָתִי וּמִפְלָטִי אֵלֵי צוּרִי אֶחָסֶה־בּוֹ מִגְּנִי וְקָרָד־יִשְׁעִי מִשָּׁגְבִּי:

The L-RD is my rock, and my fortress, and my deliverer; My G-d, my rock, in Him I take refuge; my shield, and my horn of salvation, my high tower

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סב, ח. להעיר שבמאמרי אדה"א כאן ע' אימה מביא פסוקים אחרים כמו צורי אחסה בו תהלים יח, ג.

36 בראתיו יצרתיו אף עשיתיו

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו". שלושת הפעלים שבפסוק מקבילים כאן לשלוש מדרגות הנשמה ולשלושת לבושה.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז'

כָּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאֲתִיו יִצְרָתִיו אֲף־עָשִׂיתִיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי מג, ז.

37 צרורה בצרור החיים

ברכת אביגיל לדוד, שנפשו תהיה "צרורה בצרור החיים את הוי' אלקיך". כאן היא מתארת את הנשמה כשהיא מוקפת במקיפים, ולכן כלולה בה'.

I Samuel 25:29 שמואל א כ"ה:כ"ט

וַיָּקָם אָדָם לְרֹדֶףךָ וּלְכַבֵּשׁ אֶת־נַפְשְׁךָ וְהָיְתָה נַפְשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצֻרוֹר הַחַיִּים אֵת הִ' אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נַפְשׁ אִיבֶיךָ יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע:

And though man be risen up to pursue thee, and to seek thy soul, yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life with the L-RD thy G-d; and the souls of thine enemies, them shall he sling out, as from the hollow of a sling

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ש"א כה, כט. במאמרי אדה"א כאן ע' אימו מבאר "קשר תמידי (היפוך דכף הקלע שנוקם מן הקלע למרחוק והן לבושי מסבותא דק"נ במדו"מ דרע שנדבק נפש בה...)". וראה לקמן נא, ד.

38 והלך לפניך צדקך

הבטחת הנביא למי שחולק את לחמו עם הרעב: "והלך לפניך צדקך, כבוד הוי' יאספך". אדמו"ר הזקן מפרש שהצדקה היא מקיף האוסף את הנשמה אל כבוד ה'.

Isaiah 58:8 ישעיהו נ"ח:ח'

אִזּוּ יִבְקַע כְּשַׁחַר אֹרֶךְ וְאַרְכָּתָךְ מִהֵרָה תִצְמַח וְהָלַךְ לִפְנֵיךָ צְדָקָךְ כְּבוֹד הִ' יֵאָסְפֶךָ:

Then shall thy light break forth as the morning, And thy healing shall spring forth speedily; And thy righteousness shall go before thee, The glory of the L-RD shall be thy rearward

39 תהי נאסף ונקבץ בתוך בחי

קטע זה של המאמר מצוטט שם.

מובא באוה"ת ויקרא-ב ע' תרצד.

40 המגביהי לשבת

"מי כהוי אלקינו המגביהי לשבת". המאמר על פסוק זה בפרשת מקץ מסביר שמקיף מעלה כלפי מעלה.

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה'

מי כהי אלקינו המגביהי לשבת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high

41 כי הנה המצות . . מחשבה דבור ומעשה

מובא שם בשם האר"י שכל יהודי צריך לבוא בגלגולים רבים עד שיקיים את כל תרי"ג המצוות במחשבה, בדיבור ובמעשה, כדי להשלים את לבושי נשמתו, שלא יהיה לה "לבוש חסר". כך מתחברים שני הנושאים שבפתיחת המאמר: גלגול ולבושים.

ראה אגה"ק סי' כט בתחלתו. אוה"ת יתרו ע' תקלז.

42 קדש מלה בגרמיה

הציטוט שהמאמר מביא בעצמו (זוהר, אמור): הקדושה היא דבר מובדל, לעצמו. כך מוסבר מדוע המצוות, הממשיכות קדושה למטה, הן מקיפים העומדים מעל הנשמה.

Zohar, Emor 24:111-25:123 ספר זוהר, אמור כ"ד:ק"א-כ"ה:קכ"ג

R. Hiya said 'It is because work may be done on them. For that reason they are not called holy, and what is not called holy is called ordinary. Hence the Companions have laid down that we should say at the close of Sabbath, "who divideth between holy and profane", the separation consisting in the fact that holiness is something apart, and the rest issue from it. Hence these are for work. And there is a time when these too are to be kept, namely, when they are invited, from

43 והן הן מקיפים

בסעיף ה של "שוש אשיש" מפרשים את אותן מילים שבכרכה, "צור משגבנו מגן ישענו משגב בעדנו", כשלושה אורות מקיפים שאינם יכולים להתגלות בתוך הנפש ובאים רק כמקיפים. הם נמשלים לסוכה, המקיפה את האדם מכל צד.

ועי ד"ה שוש אשיש ספ"ה בפי' נצבים [מה, ג]. [כ].

44 הערת קה"ת מפנה לShabbat 26 למילים האלה.

Shabbat 26 שבת כ"ו

פסקה 6

45 אך תחלה צריך להמשיך

ההערה מפנה לשם בעניין הצורך להמשיך תחילה מלמעלה, לפני שהמצוות מעלות את הנשמה.

ראה אוה"ת ואתחנן ע' רא.

46 לויתן זה

"את הלויתן הזה יצרת לשחק בו". הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה בפרשת שמייני.

Psalms 104:26 תהילים ק"ד:כ"ו

שם אָנִיּוֹת יִהְיֶה לְוִיתָן וְהַיִּצְרֶתָ לְשִׁחָקָבוּ:

There go the ships; There is leviathan, whom Thou hast formed to sport therein

47 ומהו לבושו של הקב"ה עוז

המדרש אומר שישאל לובשים את לבושו של הקדוש ברוך הוא, שהוא עוז, כפי שנאמר: "הוי לבש עוז, התאזר", ושהוא נתן אותו לישראל. אדמו"ר הזקן מקשר את ה"עוז" הזה ל"אדון עוזנו" — המלכות שנמשכת תחילה.

Shemot Rabbah 8:1 שמות רבה ח':א'

... ראשו כתם פז קווצותיו תלתלים שחורות כעורב. וכתוב (תהלים כא, ד): תשת לראשו עטרת פז. מלך בשר ודם אין לובשין לבושו, וישראל לובשין לבושו של הקדוש ברוך הוא. ומהו לבושו של הקדוש ברוך הוא? עוז שנאמר (שם צג, א): לבש ה' עוז התאזר, ונתנו לישראל, שנאמר (שם כט, יא): ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. מלך בשר ודם אין נקראין בשמו קיסר אגוסטא, ואם נקראין בשמו היו ממיתין אותו, והקדוש ברוך הוא קרא למשה בשמו, שנאמר: ראה נתתיך אלקים לפרעה. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: ...

It was on the day when the L-rd spoke to Moses in the land "of Egypt" (Exodus 6:28). "The L-rd said to Moses: See, I have set you as god to Pharaoh; and Aaron your brother will be your prophet" (Exodus 7:1). "It was on the day when the L-rd.... The L-rd said to Moses: See, I have set you as god to Pharaoh" - that is what is written: "Lift your heads, gates" (Psalms 24:7). Solomon recited this verse when he was taking the Ark into the Holy of

48 בי בחי יש במצות

ההערה מצטטת משם שהבחינה הראשונה נעלית יותר, משום שעל ידה מגיעים לדרגה שלמעלה מהשכל, שכן שורש המצוות למעלה מהתורה, המבארת את טעמיהן.

באוה"ת ויקרא-ג ע' תשצח מבאר "שבחי" הא' גבוה יותר כי בזה מגיע בבחי' שלמעלה מהטעם דהא המצוות שרשן למעלה מהתורה שהיא טעמי המצוות ע"ש.

49 ותגור אומר ויקם

"ותגור אומר ויקם לך". כאן הפסוק ממחיש ציווי מלכותי שמתבצע, הבחינה הראשונה של מצווה.

Job 22:28 איוב כ"ב:כ"ח

וְתִגְוֹר־אֲמֹר וְיָקָם־לְךָ וְעַל־דְּרָכֶיךָ יָנֶה אֹר:

Thou shalt also decree a thing, and it shall be established unto thee, And light shall shine upon thy ways

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כב, כח. ראה לקמן שמע"צ פו, סע"ב שמציין לכמה מקומות.

50 ויסודתה בהררי קדש

"יסודתה בהררי קודש". אדמו"ר הזקן מיישם זאת בשורש של כל מצווה בקדושה העליונה.

Psalms 87:1 תהילים פ"ז:א

לְבִנְיָקֶרֶחַ מִזְמוֹר שִׁיר יְסוּדָתוֹ בְּהַרְרֵי־קֹדֶשׁ:

A Psalm of the sons of Korah; a Song. His foundation is in the holy mountains

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

51 ותחת אשר לא עבדת כתיב

"מפני שלא עבדת את הוי' אליך בשמחה ובטוב לבב, מרוב כולי". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהמצוות צריכות להיות עבודה, הנעשית כעבודתו של עבד.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרַב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

52 ושום תשים עליך מלך

הציווי למנות מלך, המתפרש כאן כקבלת ה' למלך, שהיא היסוד לכל העבודה.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שׁוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקְרֵב אֲחִיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוֹכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר לֹא־אֲחִיךָ הוּא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreigner over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 משא"כ בלא קבלת עול מלכותו ית' אינו ממשיך כלום

שם אדמו"ר הזקן מסביר שמלכות נקראת לבוש, ושהמשכה שבאמצעות העולם נעשה של ה' היא דרך המצוות. הוא מונה מאמרים רבים על לבושי הנשמה הנוצרים מן המצוות, ובהם המאמר בחיי שרה שהובא בתחילת המאמר הזה.

הערת קה"ת

ראה גם לקו"ת שה"ש יז, ב. ושם מציין לתו"א מז, ג.

54 בד"ה כי עמך מקור חיים

המאמר מסביר ש"מקור חיים", שפיעת האור האלוקי לכל העולמות, בטל לפני הקדוש ברוך הוא עצמו, שאינו בגדר של השפעה כלל. רק "באורך נראה אור" — באמצעות אור התורה והמצוות, שהן "איברין דמלכא" — יש המשכה וגילוי.

הערת קה"ת

תו"א לה, א.

55 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה בפרשת מקץ.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:י

כִּי־עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נְרָא־הָאֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 בביאור ע"פ וכל העם רואים

הביאור מפרש את "הקולות" כהמשכות של אור אין סוף מן ההעלם אל הגילוי, ואומר שכל מה שראו העם בסיני בא באמצעות קול השופר. השופר, שקולו יוצא ממקום צר, הוא מקור התענוגים.

הערת קה"ת

תו"א עד, ב.

57 וכל העם רואים

"וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר". המאמר על פסוק זה מסביר מדוע התורה ניתנה בקול שופר.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַקֹּהֶר עֲשׂוּ וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעֻזוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 שכל ההשגות שהשיגו גדולי הצדיקים

הערת קה"ת מציינת שהצדיק שאליו הכוונה כאן הוא האריז"ל. המאמר מסביר שהמצוות ממשיכות אלוקות מעצמן, ולא באמצעות מאמץ האדם; הכוונה העיקרית הדרושה בעת קיום מצווה היא תחילה להתבונן עד כמה האדם רחוק מה', עד שלבו יהיה נכנע, ולאחר מכן לכוון את עצמו למצווה שהוא מקיים.

הערת קה"ת

הכוונה להאריז"ל. ראה תו"א כ, ב.

59 עוטה אור כשלמה

"מתעטף באור כשלמה". אדמו"ר הזקן מפרש את האור כתורה, שהיא לבוש למצוות.

Psalms 104:2 תהילים ק"ד:ב

עֹטֶה־אֹר כְּשֶׁלֶמֶה נוֹטֶה שָׁמַיִם כִּפְרִיעָה:

Who coverest Thyself with light as with a garment, who stretchest out the heavens like a curtain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, ב.

פסוקה 8

68 ושכנתי בתוכם

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". כאן הפסוק מבטא את רצונו של ה' לשכון למטה, והמצוות מממשות רצון זה והתורה מגדירה אותו.

Exodus 25:8 שמות כ"ה:ח

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כה, ח.

69 וצלתה מרובה מחמתה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ריש סוכה.

70 וצלתה מרובה מחמתה ושלא תהיה גבוה מעשרים אמה

המשנה פוסקת שסוכה שגובהה למעלה מעשרים אמה, או שחמתה מרובה מצילתה, פסולה. אדמו"ר חזקן מביא הלכות אלה כדוגמאות לאופן שבו התורה מגדירה את צורת דירתו של ה'.

Mishnah Sukkah 1:1 משנה סוכה א':א

סכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה, פסולה. רבי יהודה מכשיר. ושאנינה גבוהה עשרה טפחים, ושאין לה שלשה דפנות, ושחמתה מרובה מצילתה, פסולה. סכה ישנה, בית שמאי פוסליו, ובית הלל מכשיריו. ואיזו היא סכה ישנה, כל שעשאה קדם לחג שלשים יום. אבל אם עשאה לשם חג, אפלו מתחלת השנה, כשרה:

A sukkah which is more than twenty cubits high is not valid. Rabbi Judah validates it. One which is not ten handbreadths high, or which does not have three walls, or which has more sun than shade, is not valid. An old sukkah: Bet Shammai invalidates it and Bet Hillel validates it. What is an "old sukkah"? Any one which he made thirty days before the festival; but if he made it for the purpose of the festival, even at the beginning of the year, it is valid

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

71 ותורתך בתוך מעי

"לעשות רצונך אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי". הפסוק מראה שהתורה נקלטת בפנימיות, כמו מזון.

Psalms 40:9 תהילים מ':ט

לעשות רצונך אלקי חפצתי ותורתך בתוך מעי:

I delight to do Thy will, O my G-d; yea, Thy law is in my inmost parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מ, ט.

72 כמ"ש במ"א

בקטע זה מוסבר שהאור הממלא כל עלמין מלוכש בפנימיותם ממש של הנבראים כדי להחיותם, והוא מתחלק לפי מידתו של כל אחד, מן הדומם

60 בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב

המאמר פותח במדרש: כאשר ירמיהו ויחזקאל כינו את ישראל כסף סיגים, בא זכריה ואמר "מנורת זהב כולה". הוא מסביר מדוע כנסת ישראל נקראת מנורה: היא מקשה אחת, כך שהעליון יורד למטה והתחתון עולה למעלה.

הערת קה"ת

לעיל פ' בהעלותך לג, ג.

61 ראיתי והנה מנורת זהב

חזון המנורה כולה זהב של זכריה. הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה בפרשת בהעלותך.

Zechariah 4:2 זכריה ד':ב

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וְאָמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּל עַל-רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרֹת אֲשֶׁר עַל-רֹאשָׁהּ:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 בתרי"ג מצות דאורייתא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מכות בסופה.

63 בתרי"ג מצות דאורייתא

רבי שמלאי לימד שנאמרו למשה תרי"ג מצוות: שס"ה מצוות לא תעשה ורמ"ח מצוות עשה. זהו המקור למספר המצוות שאדמו"ר חזקן מוסיף לשבע המצוות מדרבנן.

Makkot 23b מכות כ"ג ב

64 וז' מצות דרבנן

ההערה מפנה שם לדין בשבע המצוות מדרבנן.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש חכ"א ע' 401.

65 בתרי"ג... וז' מצות דרבנן

ההערה מפנה למקורות המנויים שם על תרי"ג המצוות ושבע המצוות מדרבנן.

הערת קה"ת

ראה הנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לעי' שלח.

66 תר"ך עמודי אור

ההערה אומרת שעמודי האור, 620 במספר, נמנים שם אחד אחד.

הערת קה"ת

נמנו בפרשיות בשיעור קומה — לרמ"ק סצ"ג. וראה הנסמן במאמרי אדה"ז-פרשיות לעי' שלח.

67 להיות לו דירה בתחתונים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תנחומא בחקותי ג.

ועד המדבר; ואילו האור הסוכב כל עלמין אינו מתלבש בתוכם. המאמר מפנה לשם בעניין היות התורה "בתוך מעי", כאור פנימי.

הערת קה"ת
ראה לקמן פ' ראה לג, ב.

73 כמ"ש במ"א

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהמשכת גילוי אור אין סוף נעשית באמצעות התורה והמצוות, ושה"שמים" (שמים, הנקראים "שם מים") רומזים לתורה, הנמשלה למים: כל ההשגה והגילוי באים באמצעות התורה, המתגלה לנו.

הערת קה"ת
תו"א לה, א.

74 וכמ"ש הרמ"ז בפ"י . . בדף קי"ח ע"א

הקטע מפנה בחזרה למאמר זה ומביא את אותו פירוש של הרמ"ז: התורה נקראת לבוש ביחס למצווה ולרצון העליון עצמו. נוסף שם גם הצד השני: התורה, בהיותה חכמה, נעלית יותר, משום שהיא נמשכת מן הפנימיות – מגילוי חכמה עילאה עצמה; ואילו מעשי המצוות נמשכים רק מחיצוניות הכתר.

הערת קה"ת
ראה גם לעיל פ' אמור לד, ג.

75 שחכמה עילאה הנק' אבא הוא מלבוש הפנימי של אריך

על שאלת הזוהר "ישראל, מאן אתר מתברכאן?", הרמ"ז אומר שאבא הוא פנימיות האצילות, "לפי שהוא לבוש הפנימי דאריך". אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות שהחכמה היא לבוש לרצון.

Mikdash Melekh, RaMaZ Commentary on Zohar 3:118a:1
מקדש מלך, פירוש הרמ"ז על ספר זוהר ג' קי"ח א:א
... ולזה אמר אורי לעולם מפני שבני אדם לא משגיחין כליו אין חוששין ואין להם זכות להתענג במושכלי החכמה האמתית ולחזות בנועם כבוד מלכא עילאה הוא אבא שהוא הוא פנימיות האצילות. יען הוא מלבוש הפנימי של אריך. שסתם סודו הוא הוי"ה בק"מץ העולה מל"ך. ואבא הוא כבוד שלו. ועליו נאמר הראני נא את כבודך כבודך:

Zholkva, 1864 (Public Domain)

76 בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר

ההסבר דן במעלת התורה כולה: כל יהודי מצווה ללמוד את כל דיניה, גם את אלה שלא יזדקק להם לעולם, כגון דינים המיועדים לדיינים ולפוסקי הלכה. המאמר מפנה לשם בעניין לבוש "לכן כשלג".

הערת קה"ת
לעיל פ' אחרי כז, א.

77 כי ביום הזה יכפר

"כי ביום הזה יכפר עליכם". הטקסט מפנה להסבר שניתן בו עצמו על פסוק זה.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל
כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל תַּשְׁאֲתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהַרְוּ:
For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 לבושיה כתלג חיור

חזונו של דניאל על עתיק יומין: "לבושיה כתלג חיור". ההסבר המצוטט כאן עוסק בלבוש זה.

Daniel 7:9 דניאל ז'ט'
הִזָּה הָיִיתָ עַד דֵּי כְרָסְךָן רָמִיו וְעֵתִיק יוֹמִין יָתֵב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּח חִיּוֹר וְשָׁעֵר רֹאשָׁה כְּעֶמֶר נָקָא כְּרָסִיָּה שְׂבָכִין דִּי־נִוֹר גְּלִגְלוּהִי נֹר דְּלָק:
I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 כי לי בני עבדים

"כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם". היותם עבדים היא שהופכת אותם באמת לעבדי ה'.

Leviticus 25:55 ויקרא כ"ה:נ"ה
כִּי־לִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדֵי הִם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:
For unto Me the children of Israel are servants; they are My servants whom I brought forth out of the land of Egypt: I am the L-RD your G-d
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
ויקרא כה, נה.

80 בביאור ע"פ וארשתוך לי

שם מסביר אדמו"ר הזקן שבכל מקום שנאמר "לי" – הדבר אינו זו לעולם, וקושר זאת לשם ע"ב, שעיקרו ארבעה יודי"ן, שערכם כמניין "לי". הוא מפרש את "וארשתוך לי" לאור דברי האריז"ל, שלעתיד לבוא תקבל כנסת ישראל מחכמה עילאה עצמה.

הערת קה"ת
לעיל פ' במדבר ט, ג ואילך בפ"י תי' "לי".

פסוקה 9

81 ועתה יגדל נא כח אדני

תחינתו של משה לאחר חטא המרגלים, שהמאמר מסביר כעת מילה במילה.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז
וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כַח אֲדֹנָי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמְרִי:
And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 אותיות דינא

בהערתו שם מפנה הרבי לעץ חיים, שער רפ"ח ניצוצין, פרק ז, בעניין אותיות אדני שהן אותיות דינא.

הערת קה"ת
להעיר מע"ח שער רפ"ח ניצוצין פ"ד (הערת כ"ק אדמו"ר בטה"מ ש"ת ע" 133).

83 דינא דמלכותא דינא

הכלל של שמואל, "דינא דמלכותא דינא", שלפיו חוק המלכות מחייב כדין

המדינה. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי כדי לקשור את אדני-י למלכות.

Gittin 10b:12-14 גיטין י"ב:י"ב-י"ד

אֵלָא מִתְּנָה, בְּמַאי קָא קָנִי - לָאו בְּהָא שְׁטָרָא? וְהָא שְׁטָרָא חֲסָפָא
בְּעִלְמָא הוּא! אֲמַר שְׁמוּאֵל: דִּינָא דְּמִלְכוּתָא - דִּינָא. וְאִיבָעִית אִימָא, תְּנִי
"חֲזוּן מְכַנְיֵשִׁי נְשִׁים". רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אִף אֱלוֹ, קְשִׁירִין וְכוּ: וְהָא לָאו
בְּנֵי כְרִיתוֹת נִינְהוּ?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

גיטין י', ב. ושי"ג.

פסוקה 10

84 וג' בשם כח

ההערה מפנה למאמר "להבין ענין אור אין סוף", המסביר מדוע האור נקרא
"כוח".

הערת קה"ת

ראה ד"ה להבין ענין אוא"ס סעי' א ואילך — נדפס באוה"ת-ענינים.

85 כמשל הכח שביד האדם

המשל מובא שם. הצמח צדק מציין שכאן הכוח נקרא סובב כל עלמין, ואילו
במאמר אחר הוא מתבאר כממלא כל עלמין, ומראה שאין בכך סתירה.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת שלח ע' תקה, ושם מבאר דכאן כ' שזהו ענין סוכ"ע ובדרוש
אחר מבואר שהוא ממכ"ע, ומבאר דשניהם עולים בקנה אחד ע"ש.

86 ומן העפר אשר יהי

בהליך הסוטה נוטל הכוח עפר מרצפת המשכן. אדמו"ר הזקן מפרש אותו
כמלאכים וכנשמות, שהם "עפר" לפני ה'.

Numbers 5:17 במדבר ה':יז

וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּם קֹדֶשִׁים בְּכִלֵּי־חָרֶשׁ וּמִן־הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע
הַמִּשְׁכָּן יִקַּח חֶלְהָ וְנָתַן אֶל־הַמֵּיִם:

And the priest shall take holy water in an earthen vessel; and
of the dust that is on the floor of the tabernacle the priest
shall take, and put it into the water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ה, יז.

87 ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן

המקור שהטקסט עצמו מציין (וזהר, כרך ג, 125א) לפירוש זה של הפסוק.

Zohar, Nasso 5:68-73 ספר הזהר, נשא ה':ס"ח-ע"ג

AND OF THE DUST THAT IS ON THE FLOOR OF THE
TABERNACLE. We find it written: "all are of the dust, and all
return to dust" (Eccl. 3, 20). There is a teaching concerning
this, saying that even the orb of the sun is of the dust, all the
'more so then the sons of men

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

88 ישאהו על אברתו

"כנשר יעיר קנו, על גזוליו ירחף, יפרוש כנפיו יקחהו, ישאהו על אברתו".
אדמו"ר הזקן מציג שהאברות הן המצוות, שבאמצעותן ה' נושא את הנשמה
כלפי מעלה.

Deuteronomy 32:11 דברים ל"ב:יא

כְּנֹשָׁר יַעִיר קִנּוֹ עַל־גִּזְזָלָיו יִרְחַף יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחֵהוּ יִשְׁאֶהוּ עַל־אַבְרָתוֹ:

As an eagle that stirreth up her nest, Hovereth over her
young, Spreadeth abroad her wings, taketh them, Beareth
—them on her pinions

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, יא.

89 ישאהו על אברתו

המקור שהטקסט עצמו מציין מרעיא מהימנא, פינחס, 238ב, הדין ברמ"ח
המצוות כאיבריו של המלך ובנשיאה "על אברתו".

Zohar, Pinchas 78:481-79:489 ספר הזהר, פינחס ע"ח:תפ"א-
ע"ט:תפ"ט

90 רמ"ח פיקודין רמ"ח אברים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תי"ז ת"ל.

91 ברע"מ פ' פנחס דרל"ח ב'

הקטע שם מביא את אותה מובאה מרעיא מהימנא ומבאר ש"ישאהו על
אברתו" היא מדרגה שלמעלה ממה שנמשך באמצעות רמ"ח המצוות, שהן
רמ"ח איברי המלך; מגיעים אליה באמצעות דקדוק עם עצמו, והיא
משמעות הפסוק "ישא הוי' פניו אליך".

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' מטות פה, א.

92 אמנם במ"א ע"פ כנשר יעיר

שם מתפרש "כנשר יעיר" באמצעות רחמים ותשובה: "דרך הנשר בשמים"
היא לעלות עוד ועוד, מעלייה לעלייה, ו"יעיר קנו" היא התעוררות ראשונה
הנוגעת בנשמה אך עדיין אינה נכנסת בה לגמרי.

הערת קה"ת

לקמן פ' האזינו עה, ב.

93 גילוי ההשפעה

בעניין "גילוי ההמשכה" מוסבר שם שההמשכה הניתנת מתוך חיבה היא
בחינת רצון.

הערת קה"ת

כי ההשפעה בדרך חיבה זהו בחי' רצון — אוה"ת-ענינים שם.

94 כי הנה ארך אפים . . למטה מאד

הקטע הזה מובא שם, בתוספת: "כלומר, ההמשכה באופן של חיבה היא
בחינת רצון".

הערת קה"ת

מובא באוה"ת-ענינים ערך אוא"ס ע' קו ומוסיף שם "ור"ל כי ההשפעה
בדרך חיבה זהו בחי' רצון".

95 דבור הוא בקול רם והכרזה

המקור שהטקסט עצמו מציין מן האידרא, בעניין ההבדל בין "דיבור"
ל"אמירה": דיבור הוא גלוי ונשמע בקול. מקור זה מבסס את ההבחנה בין
דיבור לאמירה.

Zohar, Idra Rabba 13:123-15:134 ספר הזהר, האדרא רבא י"ג:קכ"ג-
ט"ו:קל"ד

96 בכתבי האריז"ל

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ע' ע"ח ש' כסה"כ פ"ב פ"ה פ"ו. [כ].

97 בוח"ג קל"ג אי

הקטע שם מבאר את ההבדל בין "אמירה", שהיא בלב, לבין "דיבור", שהוא בפה ומגלה לזולת; למעלה, עשרת המאמרות של הבריאה הם בחכמה ועשרת הדיבורים בכינה. מובא שם גם אותו קטע מהאידרא (קל"ג ע"א) על אמירה ודיבור.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' חקת נו, ד ובמ"מ לשם.

11 פסקה

98 וידבר אלקים את כל הדברים

פתיחת עשרת הדיבורים. אדמו"ר הזקן מפרש את "וידבר" ואת "לאמור" כדיבור הגלוי שלמעלה וכאמירה הנסתרת שלמטה.

Exodus 20:1 שמות כ:א

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר:

:And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, א.

99 דבר ה' זו הלכה

חז"ל דורשים את "דבר הוי"י" שאנשים יחפשו ולא ימצאו — הלכה. כאן הוא מציין את לימוד התורה, ובעיקר את ההלכה, כדבר ה' בפיו של אדם.

Shabbat 138b:11-12 שבת קל"ח ב:יא-י"ב

"דָּבָר הִ"י — זֶה הַלָּכָה, "דָּבָר הִ"י — זֶה הַקֵּץ, "דָּבָר הִ"י — זֶה נְבוּאָה. וּמֵאִי יִשְׁוֹטְטוּ לְבָבָם אֶת דְּבַר הִ"י? אָמְרוּ: עֲתִידָה אִשָּׁה שֶׁתִּטּוֹל כֶּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה וְתַחֲזוֹר כְּכַתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְכַתִּי מִדְּרָשׁוֹת לִידַע אִם טִמְאָה הִיא וְאִם טְהוֹרָה הִיא, וְאִין מְכִין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

100 ואשים דברי בפיו

"ואשים דברי בפיו". כאן הפסוק מתאר את לימוד התורה כדבריו של ה' עצמו, שהושמו בפיו של אדם.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

וְאִשָּׁם דְּבָרֵי בִּפְיוֹ בְּבָצַל יָדִי כְּסִיתִיךָ לְנֹטֵעַ שָׁמַיִם וְלִיסֹד אֲרֶץ וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲמִי־אֲתָהּ:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נא, טז.

101 לאו דאית לך צדק

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי"י).

102 לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין ולא משפט ידיעא דאיהו

רחמי ולא מכל אלין מדות כלל

תפילתו של אליהו (פתח אליהו): אין בה' צדקה או משפט ידועים, ואף לא אחת מן המדות בו עצמו. הדבר מראה שהמדות מתגלות רק כפי שה' בוחר

להתייחס אל העולם, בתנוכה לאדם.

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ו'

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולא משפט ידיעא דאיהו רחמי ולא מכל אלין מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלגלה רזין טמירין על ידך מה דלא אתיהיב רשו לגלגלה לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך י"י הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

103 וינחהו בגי'ע לעבדה ולשמרה

ה' הניח את אדם בגן עדן "לעבדה ולשמרה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כמשימתו של האדם להמשיך את זיו ה' אל תוך גן עדן.

Genesis 2:15 בראשית ב:ט"ו

וַיִּנַּח ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגִן־עֵדֶן לְעֲבָדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, טו.

12 פסקה

104 לעבדה ולשמרה

ה' הניח את אדם בגן עדן "לעבדה ולשמרה". כאן מתבאר שהמצוות ממשיכות את ההארה אל גן עדן התחתון.

Genesis 2:15 בראשית ב:ט"ו

וַיִּנַּח ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגִן־עֵדֶן לְעֲבָדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 לעבדה זו רמ"ח מ"ע

בהערת קה"ת מובאת פסקה זו בוזהר (וכן מקורות נוספים), שלפיה "לעבדה" מתייחס למצוות עשה ו"לשמרה" לאיסורים.

Zohar I, 27a זח"א כז, א

הערת קה"ת

ראה זח"א כז, א. ועוד.

106 טובה הארץ מאד מאד

דברי יהושע וכלב: "טובה הארץ מאד מאד". הטקסט מפנה למאמר שלו על פסוק זה, שבו מתבאר העיקרון שהעליון יורד אל התחתון.

Numbers 14:7 במדבר י"ד:ז

וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:

And they spoke unto all the congregation of the children of Israel, saying: 'The land, which we passed through to spy it out, is an exceeding good land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 כי לי בני ישראל עבדים

"כי לי בני ישראל עבדים". הפסוק מגדיר את עבודת המצוות, שבאמצעותה

נמשך כוחו של ה'.

Leviticus 25:55 ויקרא כ"ה:נ"ה

כִּי־לִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדִי הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

For unto Me the children of Israel are servants; they are My
servants whom I brought forth out of the land of Egypt: I am
the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 וכ"מ שנאמר לי

המדרש מלמד שבכל מקום שנאמר "לי", הדבר אינו מסתלק לעולם — לא
בעולם הזה ולא בעולם הבא. היותם של ישראל עבדי ה' עושה אותם שייכים
לו לעד.

Vayikra Rabbah 2:2 ויקרא רבה ב:ב'

הערת קה"ת

ויקרא ב, ב.

109 שאדם אוכל פירותיהן

המשנה מונה מצוות שאדם אוכל את פירותיהן בעולם הזה, ואילו הקרן
קיימת לו לעולם הבא. הדבר מלמד שכוחן של המצוות מגיע אפילו לעולם
הזה.

Mishnah Peah 1:1 משנה פאה א:א'

אלו דברים שאין להם שעור. הפאה, והבכורים, והראיון, וגמילות
חסדים, ותלמוד תורה. אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה
והקרן קיימת לו לעולם הבא. כבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והקצאת
שלום בין אדם לחברו, ותלמוד תורה כנגד כלם:

These are the things that have no definite quantity: The cor-
ners [of the field]. First-fruits; [The offerings brought] on ap-
pearing [at the Temple on the three pilgrimage festivals].
The performance of righteous deeds; And the study of the
torah. The following are the things for which a man enjoys
the fruits in this world while the principal remains for him in
the world to come: Honoring one's father and mother; The
performance of righteous deeds; And the making of peace
... between a person and his friend; And the study of

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

110 יש מהן שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה פאה א, א.

111 אם בחקתי תלכו

פתיחת הברכות בפרשת בחוקות: "אם בחוקתי תלכו". הברכות הבאות
אחר כך הן ברכות גשמיות בעולם הזה.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and
do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 והשיג לכם דיש

"והשיג לכם דיש את בצירי": הבטחה לשפע בעולם הזה.

Leviticus 26:5 ויקרא כ"ו:ה'

והשיג לכם דיש את־בציר ובציר ישיג את־זרע ואכלתם לחמכם לשבע
וישבתם לכטח בארצכם:

And your threshing shall reach unto the vintage, and the vin-
tage shall reach unto the sowing time; and ye shall eat your
bread until ye have enough, and dwell in your land safely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 ונתתי שלום בארץ

"ונתתי שלום בארץ": ברכה נוספת שמתקיימת בעולם הזה.

Leviticus 26:6 ויקרא כ"ו:ו'

ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשפתי חיה רעה מן־הארץ
וחרב לא־תעבר בארצכם:

And I will give peace in the land, and ye shall lie down, and
none shall make you afraid; and I will cause evil beasts to
cease out of the land, neither shall the sword go through
your land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 13

114 ובאו עליך כל הברכות

"ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך, כי תשמע בקול הוי' אלקיך".
אדמו"ר הזקן מפרש את המילים "והשיגוך" כך: הברכות מגיעות עד למקום
שבו נמצא האדם.

Deuteronomy 28:2 דברים כ"ח:ב'

ובאו עליך כל־הברכות האלה והשיגך כי תשמע בקול ה' אֱלֹהֶיךָ:

And all these blessings shall come upon thee, and overtake
thee, if thou shalt hearken unto the voice of the L-RD thy
G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, ב.

פסוקה 14

115 ועובר על פשע

"מי אל כמוך, נושא עוון ועובר על פשע". אדמו"ר הזקן מפרש את "עובר
על פשע" כמצב שבו הפשע נהפך לשפע.

Micah 7:18 מיכה ז:י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נֹשֵׂא עֲוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לִשְׂאִרִית נִחְלָתוֹ לֹא־יִחָזֵק לְעַד
אָפוּ כִּי־יִחַפֵּץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And
passest by the transgression of the remnant of His heritage?
He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth
in mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 זדונות נעשו כזכיות

ריש לקיש אומר: גדולה תשובה, שעל ידה נעשות הזדונות כזכיות; הגמרא

מסבירה שמדובר בתשובה מאהבה. הדבר מדגים כיצד החושך נהפך לאור.

Yoma 86b:3 יומא פ"ו ב:ג'

אמר ריש לקיש: גדולה תשובה שדונות נעשות לו כשגגות, שגאמר: "שוכה ישראל עד ה' אלקיה כי כשלת בעונך", הא "עון" — מזיד הוא, וקא קרי לקה מכשול. איני?! והאמר ריש לקיש: גדולה תשובה שדונות נעשות לו כזכיות, שגאמר: "ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם (חיה) יחיה!" לא קשיא: כאן מאהבה, כאן מיראה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא פו, ב.

117 בחסד ואמת יכופר עון

"בחסד ואמת יכופר עון". כשקוראים את "אמת" כמתייחס לתורה, הפסוק מלמד שהתורה מכפרת.

Proverbs 16:6 משלי ט"ז ו'

בְּחֶסֶד וְאֱמֶת יִכָּפֵר עוֹן וּבִירְאָת ה' סוּר מָרַע:

By mercy and truth iniquity is expiated; And by the fear of the L-RD men depart from evil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי טז, ו. וראה באגה"ת פ"ט.

118 ואין אמת אלא תורה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ירושלמי ר"ה ג, ח.

119 ואין אמת אלא תורה

בתלמוד הירושלמי נאמר: "אין אמת אלא תורה", ומובא הפסוק "אמת קנה ואל תמכור". הירושלמי מזהה את ה"אמת" שבפסוק עם התורה.

Jerusalem Talmud Rosh Hashanah 3:9 תלמוד ירושלמי ראש השנה ג:ט'

... בר נש ביש הוא. כי דור תהפוכות המה. רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה. והיה הנשוע אין כתוב כאן אלא כל הנשוע. אפילו נשיכת כלב. אפילו נשיכת נחש. ולא דמא. נשיכת כלב ורעה. נשיכת נחש והביט. רבי יהודה גזירא בשם רבי אחא. נשיכת כלב שאינו ממינו. ורעה. נשיכת נחש שהוא ממינו. והביט. ורבעו אמרי. נשיכת כלב שאינו מחלחל. ורעה. נשיכת נחש שהוא מחלחל. והביט.

MISHNAH: Similarly, the Eternal said to Moses, yourself make a poisonous snake and put it on a pole. 21:8., etc. Does the snake kill or the snake make live? But in times when Israel look upwards and make their thought subservient to their Father in Heaven they were healed, otherwise they were rotting. HALAKHAH: . rabba 31(8). Rabbi Yasa said, in four places it is said "make for yourself." In three it is explicit, one is not explicit. Make yourself an ark ... of gopher wood. 6:14.. Make yourself two silver

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

120 התורה מכפרת עונותיו של אדם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ירושלמי ר"ה ד, ח.

121 וחטאך בצדקה פרוק

עצת דניאל לנבוכדנצר: "וחטאך בצדקה פרוק". הדברים מראים שמצוות הצדקה מכפרת.

Daniel 4:24 דניאל ד':כ"ד

להו מלכא מלכי ישפר עלה וחטאך בצדקה פרק ועויתך במחז עניזו הו תהוה ארכה לשלותך:

Wherefore, O king, let my counsel be acceptable unto thee, and break off thy sins by almsgiving, and thine iniquities by showing mercy to the poor; if there may be a lengthening of thy prosperity.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה דניאל ד, כד.

פסקה 15

122 ונתתי דברי בפיך

דברי ה' לירמיהו: "הנה נתתי דבריי בפיך", שעליהם מבוסס הביטוי שבטקסט. כאן הוא מתאר לימוד תורה.

Jeremiah 1:9 ירמיהו א':ט'

וישלח ה' את ידו ויגע עלי פי ויאמר ה' אלי הנה נתתי דברי בפיך:

Then the L-RD put forth His hand, and touched my mouth; and the L-RD said unto me: Behold, I have put My words in thy mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ ירמיה א, ט.

123 שום תשים עליך מלך

הציורי למנות מלך, הנקרא כאן מחדש כקבלת מלכות ה' בקיום המצוות.

Deuteronomy 17:15 דברים י"ז:ט"ו

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיה בו מקרב אחיה תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיה הוא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreigner over thee, who is not thy brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

124 היום לעשותם

"אשר אנכי מצווך היום לעשותם": ההמשכה מתרחשת רק באמצעות מעשה בעולם הזה.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 ועתה יגדל נא

הציטוט שמביא הטקסט עצמו: המדרש על פרשת שלח, פרק ט"ז, על תחינתו של משה לאחר חטא המרגלים.

Bamidbar Rabbah 16 במדבר רבה ט"ז

126 ועתה יגדל נא

המקור שמציין הטקסט עצמו: הוזהר על פרשת שלח, על פסוק זה.

Zohar, Sh'lach 11:84-92 ספר הוזהר, שלח לך י"א:פ"ד-צ"ב

127 ועתה יגדל נא

המקור שמציין הטקסט עצמו: פירוש רבנו בחיי על פסוק זה, במקומו בפרשת שלח.

Rabbeinu Bahya, Bamidbar 14:17-18 רבנו בחיי, במדבר י"ד:י"ז-י"ח ועתה יגדל נא כח ה'. על דרך הפשט מי שהוא ארך אפים יש לו כח גדול לשבור כעסו, וזהו כאשר דברת לאמר המדות, לכך סמך לו ה' ארך אפים. או יהיה ענין "לאמר" בעת צרה, וכמו שדרשו רז"ל בפסוק (בראשית כ"ח:כ) וידר יעקב נדר לאמר, מאי לאמר לדורות, שיהיו נודרין בעת צרתם. ועיד המדרש ועתה יגדל נא כח אדני, תנצח מדת רחמים למדת הדין. ודע כי אותיות השם יתברך אל"ף דל"ת וי"ד של יגדל רבתי. ומשל למה הדבר דומה, לשושבין שנכנס לפני המלך להליץ זכות על בתו, מצא המלך ואת ...

ועתה יגדל נא כח ה', "and now may the strength of My L-rd be magnified, etc." According to the plain meaning of the text Moses meant that anyone who possesses the attribute of being slow to anger (extreme patience) possesses the strength to conquer his anger; Moses therefore added: "as You have spoken, saying," referring to the attributes of His which G'd had revealed to him after the episode of the golden calf. This is why he immediately added mention of the attribute אפים, "... the L-rd is slow"

Midrash Rabbeinu Bachya [ben Asher]. Warsaw, 1878 (Public Domain) • Torah Commentary by Rabbi Bachya ben Asher, trans. Eliyahu Munk, 1998. (CC-BY)

128 הציטוט שמביא הטקסט עצמו: כשעלה משה למרום, מצא את ה' קושר כתרים לאותיות; אמר לו ה': "היה לך לעזור לי", ומיד אמר משה: "ועתה יגדל נא כוח הוי' כאשר דיברת".

Shabbat 89a:5 שבת פ"ט א:ה'

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום מצאו להקדוש ברוך הוא שהיה קושר כתרים לאותיות. אמר לו: משה, אינך שלום בעירך? אמר לפניו: כלום יש עבד שנותן שלום לרבו? אמר לו: הנה לה לעזרני, מיד אמר לו: "ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דיברת".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

129 הציטוט שמביא הטקסט עצמו: משה מזכיר את דברי ה', שהוא ארך אפים גם לרשעים, וזוהי משמעות הבקשה "ועתה יגדל נא כוח הוי' כאשר דיברת".

Sanhedrin 111b:1 סנהדרין ק"א ב:א'

אמר לפניו: רבונו של עולם, ולא כה אמרת לי: "אף לרשעים"? והיגנו דכתיב: "ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דיברת לאמר".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

130 ועתה יגדל נא כח

תחינתו של משה, הנקראת כאן בדגש על "ועתה" כביטוי לתשובה.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דיברת לאמר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 יגדל נא כח

המקור שמציין הטקסט עצמו (פינחס, סוף רכ ע"א), שליקוטי תורה, חוקת אומר שהוא מסביר את הביטוי "בכל כוחו" בדומה ל"יגדל נא כוח אדני".

Zohar, Pinchas 18:125-21:135 ספר הוזהר, פינחס י"ח:קכ"ה-כ"א:קל"ה 1the first 4 lines of the Hebrew text are not translated. The shadow returned as before and went to and fro in the house in the shape of a man. R. Abba fell on his face. R. Jose said: 'I remember that I once saw R. Phineas b. Jair in this place standing in this spot and discoursing on the verse, "Phineas son of Eleazar son of Aaron the priest", etc. G-d at that time, he said, was debating how to give this covenant to Phineas, ... because it belonged of

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

132 אין ועתה אלא תשובה

על "ועתה פן ישלח ידו" אומר רבי אבא בר כהנא שה' פתח לאדם פתח לתשובה, שכן "ועתה" משמעו תמיד תשובה. אדמור"ר הזקן מחיל זאת על "ועתה" של משה.

Bereshit Rabbah 21:6 בראשית רבה כ"א:ו'

ועתה פן ישלח ידו - אמר רבי אבא בר כהנא: מלמד שפתח לו הקדוש ברוך הוא פתח של תשובה. ועתה, אין ועתה, אלא תשובה, שנאמר (דברים י'): ועתה ישראל מה ה' אלקיך וגו'. והוא אומר פן, ואין פן, אלא לאו. אמר הקב"ה: ישלח ידו ואכל גם מעץ החיים אתמהא, ואם אוכל הוא חי לעולם! לפיכך, וישלחוהו ה' אלקים מגן עדן. כיון ששלחו, התחיל מקונן הן האדם:

And now, he might extend his hand" - Rabbi Abba bar Kahana said: This teaches that the Holy One blessed be He opened for him an opportunity for repentance. "And now" - "and now" is nothing other than repentance, as it is stated: "And now, Israel, what does the L-rd your G-d [ask of you? Only to fear the L-rd your G-d, to walk in all His ways...]" (Deuteronomy 10:12). But he [Adam] said: "Might [pen]" - and pen is nothing other than no. The Holy One blessed be ... He

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

133 ועיין מענין ועתה . . דשבת דפ"ט ע"א

נוסח הגמרא בשבת פ"ט ע"א מועתק שם.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת שלח ע' תסח.

134 בספר שערי אורה

נוסח שערי אורה מועתק שם.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת שלח ע' תסט.

135 סנהדרין קי"א ב'

נוסח הגמרא בסנהדרין קי"א ב' מועתק שם.
הערת קה"ת
הלשון נעתק באוה"ת שלח ע' תעא.

136 רבות פ' שלח פט"ז

נוסח מדרש רבה על שלח מועתק שם.
הערת קה"ת
הלשון נעתק באוה"ת שלח ע' תעא.

137 ובפרדס בעה"כ ערך כח

הערך "כוח" בפרדס, ערכי הכינויים, מועתק שם.
הערת קה"ת
נעתק באוה"ת שם ע' תסט.

138 זח"ג פ' שלח דקס"א ב'

קטע זה מהווה מובא במקומות האלה.
הערת קה"ת
אוה"ת שם ס"ע תסט. שם ע' תעב. תעט.

139 פ' האזינו רצ"ה

קטע זה מהווה על האזינו מובא במקומות האלה.
הערת קה"ת
אוה"ת שם ע' תעב. תפ.

140 פנחס דר"כ ובהרמ"ז

הקטע הזה מצטט את הוזהר, פינחס (סוף רכ' ע"א), המפרש "בכל כוחו" כמו "יגדל נא כוח ה'", יחד עם פירוש הרמ"ז שם. הוא קושר זאת לדברי חז"ל שמי שעונה "אמן יהא שמיה רבא" בכל כוחו, קורעים לו את גזר דינו.
הערת קה"ת
ראה לקמן פ' חקת סה, ד ובמ"מ לשם.

141 דרמ"ה ע"א

פירוש הרמ"ז מובא במקומות האלה.
הערת קה"ת
אוה"ת שם ע' תעג. תפ.

142 במא"א אות כ' סעיף י'

הערך במאורי אור, אות כ', סעיף י', מובא שם.
הערת קה"ת
אוה"ת שם ע' תעג.

143 ובאות עיין סעיף ע"ט

בהערת קה"ת נאמר שלכאורה צריך להיות "סעיף ס"ט" ולא "סעיף ע"ט", וכך מופיע באור התורה במקומות האלה.
הערת קה"ת
לכאורה צ"ל סט. וכ"ה באוה"ת שלח ע' תעג. ע' תעד. וראה גם ע' תקט.

144 רבות באיכה דס"ה א'

המדרש על איכה מובא במקומות האלה.
הערת קה"ת
אוה"ת שלח ע' תעב. וע' תעט.

145 וילכו בלא כח

"והלכו בלא כוח לפני רודף". הטקסט מציין את המדרש על פסוק זה כאחד

המקורות העוסקים ב"כוח".

Lamentations 1:6 איכה א:ו'

וַיָּצֵא מִבֶּת־צִיּוֹן כָּל־הַדָּרָה הָיָה שָׂרֶיהָ כְּאַיִלִים לֹא־מָצְאוּ מָרְעָה וַיִּלְכּוּ בְּלֹא־כֹחַ לִפְנֵי רֹדֶף:

And gone is from the daughter of Zion All her splendour;
Her princes are become like harts That find no pasture, And
.they are gone without strength Before the pursuer
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 תי"ז בהקדמה ד"ד ע"ב

קטע זה מתיקוני זוהר נזכר שם.
הערת קה"ת
נזכר באוה"ת שלח ע' תעד.

147 תקון כ"ב דס"ו ע"ב

נוסח קטע זה מתיקוני זוהר מועתק שם.
הערת קה"ת
נעתק באוה"ת שלח ע' תעד.

148 תקון נ"ה דצ"ה ע"א

קטע זה מתיקוני זוהר נזכר שם.
הערת קה"ת
נזכר באוה"ת שלח ע' תעד.

149 בבחי' במקומו פ' שלח

פירוש רבינו בחי' מובא שם.
הערת קה"ת
אוה"ת שם ע' תסט.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Zholkva, 1864 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); Midrash Rabbeinu Bachya [ben Asher]. Warsaw, 1878 (Public Domain); Torah Commentary by Rabbi Bachya ben Asher, trans. Eliyahu Munk, 1998. (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). להם ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/3/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק